

För en mer trygg och
inkluderande skola för
unga transpersoner och
icke-binära

Innehåll

Förord	3
Sammanfattning	4
1. Om uppdraget	6
2. Barns rätt till en trygg och inkluderande skola	6
3. Aktuell kunskap om unga hbtqi-personers situation i skolan	7
3.1 Hbtqi-personers levnadsvillkor och utsatthet i skolan.....	7
3.1.1 Kränkande behandling och mobbning i skolan.....	7
3.1.2 Trygghet och studiero i skolan.....	8
3.1.3 Skolans otrygga platser	9
3.2 Konsekvenser av utsatthet.....	10
3.2.1 Nedsatt hälsa och välbefinnande	10
3.2.2 Försämrade skolgång och utbildning.....	11
3.3 Arbetssätt och insatser	11
3.3.1 Insatser för trygghet, studiero och inkludering	12
3.3.2 Hbtqi-specifika arbetssätt och insatser	15
4. Unga transpersoners redogörelser om trygghet och inkludering i skolan	17
4.1 Så genomfördes undersökningen	17
4.2 Resultat	17
4.2.1 Främja skolans värdegrund och förebygga samt åtgärda diskriminering och kränkande behandling	18
4.2.2 Undervisningens kvalitet i synliggörandet av hbtqi-frågor och inkluderande gruppindelningar	18
4.2.3 Kompetens att bemöta hbtqi-elever på ett stöttande och stärkande sätt samt att alltid agera vid trakasserier och andra kränkningar	19
4.2.4 Trygga och inkluderande fysiska skolmiljöer	19
5. Enkätundersökning om skolors arbete med hbtqi-frågor	21
5.1 Så genomfördes undersökningen	21
5.2 Resultat	22
5.2.1 Kunskap om hbtqi-personer och deras situation i skolan varierar mellan olika yrkesroller	22
5.2.2 En mångfald av insatser kan behövas för att stärka skolornas arbete med hbtqi-frågor	26
5.2.3 Hinder och framgångsfaktorer i arbetet med hbtqi-personers trygghet och inkludering i skolan.....	28
5.2.4 Skolors systematiska arbete för unga hbtqi-personers trygghet och inkludering ser olika ut	29
5.2.5 Skolor avsätter ekonomiska och personella resurser i varierande grad 30	
5.2.6 Organisationens kunskapsbehov om hur unga hbtqi-personers trygghet och inkludering i skolan kan främjas är stor.....	31
6. Analys och slutsatser	33
6.1 En trygg och hbtqi-inkluderande skola enligt unga transpersoner.....	33
6.2 Utvecklingsbehoven i skolors arbete med hbtqi-frågor.....	34

6.2.1	Brister i kunskapen om unga hbtqi-personer och deras situation i skolan	34
6.2.2	Brister i det systematiska trygghets- och likabehandlingsarbetet ...	35
6.2.3	Behov av att möta olika hinder som tid och resurser	36
6.3	Vägen framåt för en mer trygg och inkluderande skola för unga hbtqi-personer	36
6.3.1	Det systematiska arbetet med att främja skolans värdegrund och förebygga och åtgärda diskriminering och kränkande behandling	37
6.3.2	Skolpersonalens löpande kunskaps- och kompetensutveckling om hbtqi- frågor	38
6.3.3	Elevdelaktighet och ett hbtqi-inkluderande perspektiv	39

Förord

Skolan – måste vara en trygg och inkluderande plats för alla!

Flera undersökningar visar att skolan är en plats där risken för unga hbtqi-personer att utsättas för mobbning och våld är stor. FN:s barnrättskommitté har också konstaterat att hbtqi-ungdomar är en utsatt grupp och att dessa ungdomar behöver särskilt skydd och stöd.

I en enkätundersökning som vi har genomfört med 201 transpersoner mellan 13 och 21 år uppger hela 91 procent att de utsatts för kränkningar i skolan. Fler än hälften uppger att utsattheten beror på könsidentitet och/eller könsuttryck.

I ytterligare en enkätundersökning om skolors arbete med hbtqi-frågor identifierar vi utvecklingsbehov vad gäller kunskapen om unga hbtqi-personer och deras situation i skolan, det systematiska trygghets- och likabehandlingsarbetet och förmågan att möta olika hinder i arbetet.

Rätten att inte diskrimineras uttrycks i artikel 2 i barnkonventionen. Barnets rätt till skydd mot alla former av våld, artikel 19 omfattar självklart också skolan. Skolan har ett tydligt uppdrag att arbeta förebyggande mot diskriminering och kränkande behandling. Här ser vi stora brister.

För att åstadkomma en trygg och inkluderande skola för unga transpersoner och icke-binära samt även alla unga hbtqi-personer behövs insatser inom tre områden:

1. systematiskt arbete att främja skolans värdegrund, förebygga och åtgärda diskriminering och kränkande behandling för ett öppet och accepterande skolklimat för alla elever
2. kunskaps- och kompetensutveckling inom hbtqi-frågor för att bemöta hbtqi-elever på ett stöttande och stärkande sätt
3. ett hbtqi-inkluderande perspektiv för att främja tillitsfulla relationer samt att stärka upplevelsen av skolan som en trygg plats

Avgörande för att lyckas med detta är att ansvariga huvudmän säkerställer att det finns resurser på plats. Det ska inte spela någon roll vilken skola eleven går i, att likvärdigheten brister är allvarligt.

Till sist, jag vill tacka de barn och unga som har delat med sig av sina tankar och personliga erfarenheter i denna rapport! Och kommit med förslag till lösningar. Vi lovar att göra vad vi kan för att skolan ska vara en plats där alla är trygga!

Elisabeth Dahlin,
barnombudsman

Sammanfattning

Rätten att känna sig trygg och inkluderad i skolan gäller alla barn. Trots det, visar aktuella utredningar om unga hbtqi-personers levnadsvillkor att de är mer utsatta än andra unga. Skolan upplevs vara en otrygg plats där risken är stor att utsättas för hat, hot, mobbning och våld. Dessa former av utsatthet förknippas i sin tur med nedsatt psykisk och fysisk hälsa samt försämrad skolgång och utbildning. Samtidigt visar undersökningar att flertalet skolor inte arbetar med hbtqi-frågor på ett främjande och förebyggande sätt, exempelvis i undervisningen eller på skolnivå. Skolans olika miljöer och rum beskrivs också återkommande som problematiska och otrygga av unga hbtqi-personer.

Resultaten från Barnombudsmannens undersökningar som presenteras i denna utredning bekräftar flera av de mönster som tidigare rapporter redovisat. Sammantaget belyser undersökningarna flera olika utvecklingsbehov där insatser behövs för att främja en mer trygg och inkluderande skola för unga hbtqi-personer, inte minst unga transpersoner och icke-binära.

Barnombudsmannens har genomfört enkät- och intervjuundersökningar med unga transpersoner av vilka det framgår att hbtqi-inkluderande skolor är skolor där:

- skolans värdegrund främjas och diskriminering och kränkande behandling förebyggs och åtgärdas, vilket skapar ett mer öppet och accepterande skolklimat där utsatthet kan minska
- hbtqi-frågor synliggörs i undervisningen och inkluderande gruppindelningar sker, på så vis tillämpas en mer normmedveten och inkluderande kunskapsförmedling
- skolpersonalen bemöter hbtqi-elever på ett stöttande och stärkande sätt, bland annat genom att de använder elevens föredragna namn och pronomen samt att de alltid agerar vid kränkningar, för att främja trygga, tillitsfulla och respektfulla relationer i skolan
- det finns tillgång till trygga och inkluderande fysiska skolmiljöer, exempelvis könsneutrala toaletter och omklädningsrum, för att stärka upplevelsen av skolan som en trygg plats

Brister inom en eller flera av dessa områden kan bidra till en känsla av exkludering och otrygghet.

Barnombudsmannen har utgått från en förförståelse att skolors arbete för en mer trygg och inkluderande plats omfattar inte enbart unga transpersoner och icke-binära utan även hbtqi-gruppen i stort. Barnombudsmannen har därför även genomfört en enkätundersökning om skolors arbete med hbtqi-frågor i samverkan med Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor (MUCF). Enkätundersökning visade följande resultat:

- den självskattade kunskapen om unga hbtqi-personer och deras situation i skolan varierar mellan olika yrkesroller i skolorna, exempelvis mellan elevhälsopersonal och huvudmän, samt överlag mellan personal i grundskolor och personal i gymnasieskolor
- en mångfald av insatser kan behövas för att stärka skolornas arbete med hbtqi-frågor. Här utgör ökad kunskap hos skolpersonal och ledning (inklusive huvudmän) en viktig del
- skolledningen ser hinder såsom tidsbrist, men även framgångsfaktorer såsom kunskap och vilja hos elevhälsa och annan personal samt elevers delaktighet

- skolors systematiska arbete för unga hbtqi-personers trygghet och inkludering skiljer sig i omfattning och även om styrdokument finns omsätts dessa inte alltid i praktiken
- skolor avsätter ekonomiska och personella resurser i varierande grad för att stärka unga hbtqi-personers trygghet och inkludering. Få skolor avsätter tillräckliga ekonomiska resurser

Barnombudsmannen menar att alla dessa faktorer påverkar förutsättningarna för unga hbtqi-personers trygghet och inkludering i skolan. Skolor som bedriver ett aktivt och systematiskt likabehandlings- och trygghetsarbete samt som har och avsätter tillräckliga ekonomiska och personella resurser skapar bättre förutsättningar. De skolor som brister inom en eller flera av dessa områden riskerar däremot att inte uppfylla ansvaret att tillgodose alla barns rätt till en trygg och inkluderande skola och att förebygga och åtgärda unga hbtqi-personers särskilda utsatthet.

Sammantaget identifierar Barnombudsmannen övergripande brister i kunskapen om unga hbtqi-personer och deras situation i skolan, det systematiska trygghets- och likabehandlingsarbetet och förmågan att möta olika hinder som tid och resurser.

För en mer trygg och inkluderande skola för unga transpersoner och icke-binära och även unga hbtqi-personer i allmänhet ser Barnombudsmannen behov av stärkande insatser inom tre övergripande områden:

1. det systematiska arbetet med att främja skolans värdegrund och förebygga och åtgärda diskriminering och kränkande behandling för ett mer öppet och accepterande skolklimat för alla elever
2. skolpersonalens löpande kunskaps- och kompetensutveckling om hbtqi-frågor för att bemöta hbtqi-elever på ett stöttande och stärkande sätt
3. elevdelaktighet och ett hbtqi-inkluderande perspektiv för att främja tillitsfulla relationer samt att stärka upplevelsen av skolan som en trygg plats

Samtliga aktörer inom skolans styrkedja - regeringen, de statliga myndigheterna, huvudmännen och skolorna - behöver arbeta med dessa utvecklingsområden utifrån sina respektive uppdrag. Detta arbete förutsätter att tillräckliga och ändamålsenliga resurser säkerställs för att planera, utföra och utvärdera utvecklingen.

1. Om uppdraget

Barnombudsmannen har av regeringen fått i uppdrag att undersöka de utvecklingsbehov och insatser som behövs för att göra skolan till en mer trygg och inkluderande plats för unga transpersoner och icke-binära.¹ I uppdraget ska särskilt beaktas det som framkommit inom ramen för uppdragen att inhämta erfarenheter från barn och unga om frågor som rör könsidentitet och om intersexvariationer, samt att vara strategisk myndighet för hbtqi-personers lika rättigheter och möjligheter.² Enligt regeringens regleringsbrev till Barnombudsmannen för budgetåret 2022 ska uppdraget slutredovisas i mars 2023.³ Inför slutredovisningen presenteras härmed en rapport med sammanställd kunskap utifrån myndighetens arbete inom ramen för regeringsuppdraget.

Underlaget för denna rapport är:

1. aktuell kunskap om unga hbtqi-personers situation i skolan utifrån myndighetsrapporter och utredningar av relevans för uppdraget
2. bearbetat material av unga transpersoners redogörelser till Barnombudsmannen, ur myndighetens rapport *Erfarenheter från unga transpersoner samt från barn och unga med intersexvariationer* (2021) och
3. en enkätundersökning om skolors arbete med hbtqi-frågor som Barnombudsmannen genomfört i samverkan med Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF)

2. Barns rätt till en trygg och inkluderande skola

Rätten att känna sig trygg och inkluderad i skolan gäller alla barn. Artikel 28 i FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen) erkänner barnets rätt till utbildning. Artikel 29 föreskriver att utbildningen ska syfta till att bland annat utveckla respekt för mänskliga rättigheter och grundläggande friheter, samt förbereda barnet för ett ansvarsfullt liv i ett fritt samhälle i en anda av förståelse, fred, tolerans, jämställdhet mellan könen och vänskap mellan alla folk.⁴ Barnkonventionen är dock en sammanhängande helhet. Övriga rättigheter ska därför också respekteras, däribland grundprinciperna: principen om likabehandling och icke-diskriminering (artikel 2), principen om barnets bästa (artikel 3), rätten till liv och utveckling (artikel 6) och rätten till delaktighet (artikel 12). Barnets rätt till skydd mot alla former av våld (artikel 19) omfattar givetvis också skolan.

---

¹ Regeringsbeslut A2020/02710 och A2020/02668 samt regeringsbeslut A2021/02402 och A2021/02368 (delvis).

² Regeringsbeslut A2019/01276 och A2020/01470.

³ Regeringsbeslut A2021/02402 och A2021/02368 (delvis).

⁴ Se även FN:s kommitté för barnets rättigheter. Barnrättskommitténs allmänna kommentar nr 1 (2001) Artikel 29.1: Utbildningens mål, CRC/GC/2001/1.

3. Aktuell kunskap om unga hbtqi-personers situation i skolan

I ett flertal undersökningar framkommer att många unga hbtqi-personer⁵ är utsatta för hot, diskriminering och olika former våld, vilket påverkar deras hälsa, levnadsvillkor och tilltro till sin omvärld. Skolan beskrivs återkommande som den plats där mycket av våldet och utsattheten sker.⁶ Samtidigt är skolan en plats där barn och unga tillbringar en mycket stor del av sin tid och den obligatoriska grundskolan en plats där de måste befinna sig. Detta ställer stora krav på att miljöerna är trygga, inkluderande samt skapar möjligheter till lärande och utveckling.

Gemensamt för utredningar som berör unga hbtqi-personer är att problembeskrivningen, utsattheten samt konsekvenserna av detta ofta följs av uppmaningen om att det är en situation som går att förändra. Ett återkommande tema är vikten av stärkande och skyddande arbetssätt. Även ökad kunskap om vad hbtqi är och vad det innebär, samt förmåga att bemöta barn och unga med hbtqi-funderingar på ett stöttande och stärkande sätt efterfrågas återkommande i de olika studierna.

I det här avsnittet presenteras översiktligt ett urval myndighetsrapporter och utredningar om unga hbtqi-personers levnadsvillkor och situation i skolan. Syftet är att frammana den kunskapsbild som byggs upp över tid samt att återge mönster och återkommande resultat. I avsnittet presenteras tre huvudsakliga teman:

- hbtqi-personers levnadsvillkor och utsatthet i skola
- konsekvenser av utsatthet och otrygga skolmiljöer
- samlade förslag på arbetssätt och insatser

3.1 Hbtqi-personers levnadsvillkor och utsatthet i skolan

I denna del presenteras kunskapsläget avseende hbtqi-personers utsatthet för kränkande behandling och mobbning i skolan, utvecklingen av elevers upplevda trygghet och studiero de senaste åren samt att unga beskriver skolans platser som otrygga.

3.1.1 Kränkande behandling och mobbning i skolan

MUCF identifierade 2007 i sin årliga uppföljning av ungdomspolitiken att det fanns betydande skillnader mellan unga hbtqi-personers hälsa och utsatthet jämfört med andra ungdomar.⁷ Tre år senare publicerade MUCF en omfattande rapport om unga hbtqi-personers hälsa, utsatthet och levnadsvillkor.⁸ MUCF har därefter genomfört flera uppföljande nedslag med särskilt fokus på fritidssektorn och skolan.⁹ Sammantaget

---

⁵ *Hbtqi-personer* är ett samlingsbegrepp för personer som är homosexuella, bisexuella, transpersoner, queera personer och personer med en intersexvariation. I denna rapport använder vi främst samlingsbegreppet hbtqi, även om vissa källor enbart refererar till hbtq, med undantag från referat i fotnoterna. När vi återger citat varierar begreppen utifrån barnets eller ungdomens egen användning. Se Barnombudsmannen (2021), Erfarenheter från unga transpersoner samt från barn och unga med intersexvariationer.

⁶ Forte (2018), Hälsa och livsvillkor bland unga hbtq-personer – Vad vet vi och vilka forskningsbehov finns?, s. 32 ff.; MUCF (2010), Hon hen han - En analys av hälsosituationen för homosexuella och bisexuella ungdomar samt för unga transpersoner, s. 235 ff.; MUCF (2019), Olika verkligheter - Unga hbtq-personer om sina levnadsvillkor, s. 8 ff.; MUCF (2022), "Jag är inte ensam, det finns andra som jag" - Unga hbtqi-personers levnadsvillkor; SOU 2017:92 Transpersoner i Sverige - Förslag för stärkt ställning och bättre levnadsvillkor.

⁷ Ungdomsstyrelsen [MUCF] (2007), Fokus 07 - En analys av ungas hälsa och utsatthet.

⁸ MUCF (2010), Hon hen han - En analys av hälsosituationen för homosexuella och bisexuella ungdomar samt för unga transpersoner.

⁹ Se bland annat MUCF (2015), Fokus 15 - Ungas sexuella och reproduktiva rättigheter; MUCF (2019), Olika verkligheter - Unga hbtq-personer om sina levnadsvillkor; MUCF (2022), "Jag är inte ensam, det finns andra som jag" - Unga hbtqi-personers levnadsvillkor, samt <https://www.mucl.se/hbtqi>

menar MUCF att myndighetens undersökningar visar att unga hbtqi-personer riskerar att utsättas för hat, hot, kränkande behandling och våld i stor utsträckning.¹⁰ Skolan pekas ut som en plats där mycket av utsattheten sker och där unga hbtqi-personer känner sig otrygga.¹¹ I såväl MUCF:s olika utredningar¹² som i en forskningsöversikt av Forte¹³ framgår att unga hbtqi-personer ofta utsätts för mobbning¹⁴ och att det finns brister i arbetet med lika rättigheter och möjligheter både på enskilda skolenheter och på systemnivå. De utsätts av såväl andra elever som lärare eller andra vuxna i skolan.¹⁵

Vissa grupper inom hbtqi-paraplyet är enligt MUCF mer utsatta för mobbning i skolan än andra. Denna skillnad framkommer särskilt för unga hbtqi-personer med funktionsnedsättning.¹⁶ MUCF gör även en jämförelse utifrån geografisk plats. Denna analys visar att unga hbtqi-personer som bor i en landsbygdskommun är mer utsatta för mobbning i skolan.¹⁷ Också möjligheten att vara öppen med sin sexualitet eller könsidentitet kan variera mellan högstadiet och gymnasiet. I exempelvis MUCF:s rapport från 2022¹⁸ beskriver flera intervjupersoner att de upplever att jämnåriga är mer mogna och tar ett större ansvar gentemot varandra när de går på gymnasiet.

3.1.2 Trygghet och studiero i skolan

Två centrala begrepp som förekommer i olika mätningar om barns skolsituation är trygghet och studiero. Studiero är förknippat med klassrummet och undervisningen. Trygghet¹⁹ är ett bredare begrepp som inkluderar hela skolan, dess olika rum och skolmiljön.²⁰ Båda begreppen är nödvändiga för att ansvariga aktörer ska kunna analysera problematiken och vidta ändamålsenliga åtgärder. Det finns med andra ord behov av att arbeta lika systematiskt med studieron i klassrummet som med tryggheten på hela skolan för att på så vis förebygga att ordningsstörningar, kränkningar och trakasserier uppstår.²¹

Skolinspektionens analys av Skolenkäten för tidsperioden 2010–2020 visar bland annat positiva och relativt stabila resultat över tid gällande elevernas upplevelse av studiero.²²

---

¹⁰ MUCF (2010), Hon hen han - En analys av hälsosituationen för homosexuella och bisexuella ungdomar samt för unga transpersoner, s. 235 ff.; MUCF (2022), "Jag är inte ensam, det finns andra som jag" - Unga hbtqi-personers levnadsvillkor, s 8 ff.

¹¹ MUCF (2022), "Jag är inte ensam, det finns andra som jag" - Unga hbtqi-personers levnadsvillkor, s. 272.

¹² MUCF (2010), Hon hen han - En analys av hälsosituationen för homosexuella och bisexuella ungdomar samt för unga transpersoner, s. 235 ff.; MUCF (2019), Olika verkligheter - Unga hbtqi-personer om sina levnadsvillkor, s. 8 ff.; MUCF (2022), "Jag är inte ensam, det finns andra som jag" - Unga hbtqi-personers levnadsvillkor.

¹³ Forte (2018), Hälsa och livsvillkor bland unga hbtqi-personer – Vad vet vi och vilka forskningsbehov finns?, s. 32 ff.

¹⁴ Begreppet *mobbning* nämns inte i skollagen (2010:800), men begreppet brukar användas i dagligt tal och syftar till ett barn vid upprepade tillfällen blir dåligt behandlad av andra personer. Det kan handla om utfrysning, elaka kommentarer, hot och andra former av kränkningar eller trakasserier. Se Barnombudsmannen (2015), Välkommen till verkligheten – Barn och unga om samhällets stöd vid kränkningar och trakasserier i skolan; <https://www.skolverket.se/regler-och-ansvar/ansvar-i-skoloragor/krankande-behandling-mobbning-och-diskriminering>

¹⁵ Forte (2018), Hälsa och livsvillkor bland unga hbtqi-personer – Vad vet vi och vilka forskningsbehov finns?, s. 32 ff.; MUCF (2010), Hon hen han - En analys av hälsosituationen för homosexuella och bisexuella ungdomar samt för unga transpersoner, s. 235 ff.; MUCF (2019), Olika verkligheter - Unga hbtqi-personer om sina levnadsvillkor, s. 8 ff.; MUCF (2022), "Jag är inte ensam, det finns andra som jag" - Unga hbtqi-personers levnadsvillkor, s. 266 ff.

¹⁶ MUCF (2022), "Jag är inte ensam, det finns andra som jag" - Unga hbtqi-personers levnadsvillkor, s. 132.

¹⁷ Ibid., s. 131.

¹⁸ Ibid., s. 147.

¹⁹ Med *trygghet* avses här elevers egenupplevda trygghet. Elevers egenupplevda trygghet hänger ihop med skolans värdegrundsarbete i stort och kan öka genom insatser som främjar respekt och goda sociala relationer, till exempel respekt för varandras olikheter, ömsesidig respekt mellan elever och lärare, ett aktivt/målinriktat arbete mot kränkande behandling, att vuxna på skolan reagerar om de får reda på att en elev blivit kränkt. Jfr. Skolinspektionen (2020), Skolors arbete med trygghet och studiero - En tematisk analys utifrån beslut fattade inom regelbunden kvalitetsgranskning 2018–2019, s. 5; samt Skolverket (2019), Främja, förebygga, upptäcka och åtgärda - Hur skolan kan arbeta mot diskriminering och kränkande behandling, s. 40.

²⁰ Även begrepp som skolklimat och skolkultur är relevanta då de fångar in den relationella gruppdynamiken i en skola samt lyfter fram det övergripande relationsarbetet som pågår mellan elever och skolpersonal.

²¹ Skolinspektionen (2021), Tio år av elevers röster - Skolenkäten 2010–2020.

²² Ibid.

Vidare beskrivs att flertalet elever uppger att de känner sig trygga i skolan. Samtidigt framgår det att den upplevda tryggheten över tid har utvecklats i en svag negativ riktning. Andelen trygga elever i åk 9 minskade från 89 till 79 procent mellan 2010 och 2020.²³ Det är också allt färre elever som upplever att de vuxna reagerar när någon elev blir kränkt. Våren 2012 var det till exempel 70 procent av eleverna i årskurs 9 som uppgav att de vuxna reagerar, vilket kan jämföras med 62 procent våren 2020.²⁴ Denna trend är oroande med tanke på att unga hbtqi-personer är särskilt utsatta och att de känner sig mindre trygga än andra barn och unga.²⁵

I en granskning av Skolinspektionen från 2018 framkommer att de flesta skolorna inte arbetar främjande och förebyggande med hbtqi-frågor, varken i undervisning eller på skolnivå.²⁶ Bara en tredjedel av lärarna anger i enkäten att de tar upp hbtqi-frågor i ämnesundervisningen. Istället läggs ansvaret för hbtqi-undervisning i många skolor på externa föreläsare och ungdomsmottagningen. Dessa brister kan påverka unga hbtqi-personers trygghet i skolan.

3.1.3 Skolans otrygga platser

Ett vanligt förekommande tema i MUCF:s undersökningar är att unga hbtqi-personer beskriver skolans platser som otrygga.²⁷ Det handlar både om att skolan i sig nämns som en otrygg plats och att skolans konkreta platser och olika miljöer pekas ut. De konkreta platserna kan med andra ord innefatta både klassrummet och skolans olika miljöer utanför klassrummet, såsom korridorer, skolgården, toaletter, matsal och omklädningsrum.²⁸

I en rapport från MUCF från 2021 ges exempel på hur eleverna resonerar kring otrygga platser.²⁹ Dessa platser upplevs som ostrukturerade och oförutsägbara när det gäller social interaktion med andra elever och skolpersonal. Vidare beskrivs de otrygga platserna som platser där det kan vara svårare att kunna förutse hur gruppdyamikerna kommer att se ut, vad som kommer att hända och hur andra kommer att bete sig. Det uttrycks en bristande tillit till att andra kommer att komma till undsättning eller att någon kommer att se till att de känner sig trygga. Även klassrummet beskrivs som otryggt om lärare inte agerar för att stoppa och motverka kränkande kommentarer och beteenden. Exkluderande och stereotyp språkbruk i undervisning och diskussioner påverkar också den upplevda tryggheten. Detsamma gäller om hbtqi-perspektiv inte synliggörs alls.

En vanlig berättelse är att skolan är en plats där det finns en oro för utsatthet och en osäkerhet kring om utsattheten kommer motverkas. Det är också en plats där det är svårt att vara öppen med sin hbtqi-identitet eller med sina hbtqi-funderingar. Skolan beskrivs samtidigt av många barn och unga som en mycket viktig plats både utifrån möjligheterna

²³ I MUCF:s återkommande nationella ungdomsenkät, vilket genomförs vart tredje år, går det att se en liknande stabil nivå av andel som alltid eller oftast känner sig trygga i skolan bland elever i årskurs 7–9 och i gymnasiet under perioden 2006–2018. I den senaste mätningen framkommer att den upplevda tryggheten utvecklats i en svag och negativ riktning från ca 95–96 procent till 92 procent. Se https://www.ungidag.se/indikator/utbildning_och_larande/trygga-i-skolan

²⁴ Skolinspektionen (2021), Tio år av elevers röster - Skolenkäten 2010–2020. Detta är resultat som stämmer överens med bland annat MUCF:s rapporter om hbtqi-personers utsatthet i skolan. Se bland annat MUCF (2010), Hon hen han - En analys av hälsosituationen för homosexuella och bisexuella ungdomar samt för unga transpersoner, s. 235 ff.; MUCF (2019), Olika verkligheter - Unga hbtq-personer om sina levnadsvillkor, s. 8 ff.; MUCF (2022), "Jag är inte ensam, det finns andra som jag" - Unga hbtqi-personers levnadsvillkor.

²⁵ MUCF (2022), "Jag är inte ensam, det finns andra som jag" - Unga hbtqi-personers levnadsvillkor.

²⁶ Skolinspektionen (2018), Sex- och samlevnadsundervisning.

²⁷ Enligt Fortes forskningsöversikt är dock skolan ett relativt utforskat fält inom forskningen gällande hbtqi-personers utsatthet, hälsa och livsvillkor. Forte efterfrågar mer forskning inom detta kunskapsfält. Se Forte (2018), Hälsa och livsvillkor bland unga hbtq-personer – Vad vet vi och vilka forskningsbehov finns?, s. 49.

²⁸ MUCF (2021), "Det är viktigt att se att det går bra för många" - Unga hbtq-personers röster om trygga och inkluderande miljöer, s. 57.

²⁹ Ibid., s. 56–57.

till lärande och utifrån sociala interaktioner och gemenskap. Skolan som plats innefattar med andra ord många olika nyanser av trygghet och otrygghet.³⁰

3.2 Konsekvenser av utsatthet

Utsatthet för kränkande behandling, mobbning och våld får konsekvenser för ungas hälsa, utveckling och trygghet.

3.2.1 Nedsatt hälsa och välbefinnande

Forskning och myndighetsrapporter visar att unga hbtqi-personer har en sämre hälsa än andra barn och unga. Det gäller både fysisk och psykisk hälsa men de tydligaste skillnaderna finns inom psykisk hälsa. Ett återkommande resultat i olika rapporter är att barn och unga inom särskilt utsatta grupper, som hbtqi, lever med en mer omfattande oro och känner sig otrygga i skolmiljön och på vissa platser i och utanför klassrummet, samt att deras tillit påverkas negativt.³¹

I studier som genomförts i Sverige framkommer att homo- och bisexuella personer har ungefär dubbelt så stor risk för nedsatt psykisk hälsa jämfört med heterosexuella. Den ökade risken för nedsatt psykisk hälsa gäller framförallt barn och unga.³² MUCF:s rapport från 2022 visar att endast en tredjedel av unga hbtqi-personer anser sig ha en bra psykisk hälsa.³³ Det är betydligt vanligare med diagnostiserad depression, självmordstankar och självmordsförsök bland unga hbtqi-personer jämfört med andra unga.³⁴ Det är även mindre vanligt att unga hbtqi-personer känner sig nöjda med sitt liv i sin helhet och att de ser positivt på framtiden i jämförelse med övriga unga. Enligt MUCF:s olika mätningar har utvecklingen bland unga hbtqi-personer varit negativ sedan 2012 och skillnaderna mellan unga hbtqi-personer och andra unga har ökat.³⁵

Som framgår i tidigare avsnitt utsätts unga hbtqi-personer för mobbning i högre grad än andra unga. Studier inom mobbning belyser en rad konsekvenser för den som utsätts för mobbning. Primärt handlar det om den psykiska hälsan i form av försämrad självkänsla och självförtroende, ifrågasättande av den egna identiteten, depression, ångest, rädsla, stress eller allmän oro. Socialt leder mobbning ofta till övergivenhet, sårbarhet och isolering. Ensamheten i sig är en riskfaktor för att bli utsatt för mobbning, men den är

---

³⁰ MUCF (2010), Hon hen han - En analys av hälsosituationen för homosexuella och bisexuella ungdomar samt för unga transpersoner; MUCF (2021), "Det är viktigt att se att det går bra för många" - Unga hbtqi-personers röster om trygga och inkluderande miljöer; MUCF (2022), "Jag är inte ensam, det finns andra som jag" - Unga hbtqi-personers levnadsvillkor.

³¹ Se bland annat Forte (2018), Hälsa och livsvillkor bland unga hbtqi-personer – Vad vet vi och vilka forskningsbehov finns?, 2018; MUCF (2010), Hon hen han - En analys av hälsosituationen för homosexuella och bisexuella ungdomar samt för unga transpersoner; MUCF (2019), Olika verkligheter - Unga hbtqi-personer om sina levnadsvillkor; MUCF (2022), "Jag är inte ensam, det finns andra som jag" - Unga hbtqi-personers levnadsvillkor; Nordiska ministerrådet (2021), Hälsa, välmående och livsvillkor bland unga LGBTQI-personer i Norden – En forskningsöversikt och kartläggning av insatser.

³² Forte (2018), Hälsa och livsvillkor bland unga hbtqi-personer – Vad vet vi och vilka forskningsbehov finns?; Nordiska ministerrådet (2021), Hälsa, välmående och livsvillkor bland unga LGBTQI-personer i Norden – En forskningsöversikt och kartläggning av insatser.

³³ MUCF (2010), Hon hen han - En analys av hälsosituationen för homosexuella och bisexuella ungdomar samt för unga transpersoner, s. 235 ff.; MUCF (2019), Olika verkligheter - Unga hbtqi-personer om sina levnadsvillkor, s. 33 ff.; MUCF (2022), "Jag är inte ensam, det finns andra som jag" - Unga hbtqi-personers levnadsvillkor, s. 266 ff.

³⁴ MUCF (2022), "Jag är inte ensam, det finns andra som jag" - Unga hbtqi-personers levnadsvillkor, s. 14; Se även Folkhälsomyndigheten (2021), Psykisk ohälsa, suicidalitet och självskada bland unga transpersoner – En kvalitativ intervjustudie om riskfaktorer, skyddsfaktorer och möjliga förbättringar i samband med psykisk ohälsa.

³⁵ MUCF (2019), Olika verkligheter - Unga hbtqi-personer om sina levnadsvillkor; MUCF (2022), "Jag är inte ensam, det finns andra som jag" - Unga hbtqi-personers levnadsvillkor, s. 405.

också kopplad till konsekvenserna av mobbning. Att ha vänner, ett socialt nätverk och att omges av trygga och tillitsfulla vuxna kan mildra effekterna.³⁶

Risken att utsättas för kränkande behandling, mobbning och diskriminering med anledning av ens normbrytande könsidentitet, könsuttryck eller sexualitet kan i sig innebära en förhöjd stressnivå psykisk påfrestning. Exempel på denna typ av stress är oro för utsatthet för diskriminering eller våld, stress kring att inte vara öppen med sin sexuella identitet eller könsidentitet, förväntningar på att bli avvisad på grund av sin sexuella identitet eller könsidentitet och social isolering. Oförutsägbarheten kan bidra till att stressen ständigt är närvarande och att den byggs upp över en lång tid. Att ständigt behöva förklara sig, att mötas av oförståelse, kommentarer och att pekas ut kan leda till att en bank av dåliga erfarenheter byggs upp med tiden. Det kan i sin tur leda till att barnet går omkring med en ständig oro och beredskap för att ta emot kränkningar.³⁷

3.2.2 Försämrade skolgång och utbildning

Unga hbtqi-personers särskilda utsatthet i skolan, bland annat för mobbning, påverkar deras skolgång och utbildning. I studien *Godkänt eller icke-godkänt?* kommer forskarna fram till att den som saknar vänner och den som mobbar eller utsätts för mobbning, löper en kraftigt utökad risk för att inte nå behörighet till gymnasiet.³⁸ De tre faktorer som hade störst inverkan på betygen var ofrivillig ensamhet, mobbning och ogiltigt frånavaro. Studien visar även på hur sammankopplat skolans uppdrag är och hur viktigt det är att satsa på att stärka trygghet och studiero parallellt med en god undervisning för att uppnå goda skolprestationer.³⁹ Att gå ut grundskolan med fullständiga betyg är i sig en av de viktigaste hälsofrämjande faktorerna för barn och unga.⁴⁰

Dessutom visar resultat från MUCF:s nationella ungdomsenkät att unga hbtqi-personer som studerar (16–25 år) är överlag mindre nöjda med sin skolsituation och utbildning jämfört med övriga som studerar.⁴¹ I undersökningen framgår också att binära transpersoner oftare har övervägt att lämna eller byta skola.⁴²

3.3 Arbetssätt och insatser

Det finns mångårig uppbyggd kunskap om olika arbetssätt, metoder och förhållningssätt inom arbete med trygghet och likabehandling i skolan. Dessa är av relevans även för unga hbtqi-personers trygghet och inkludering.⁴³ I flera av de rapporter som undersöker hbtqi-personers hälsa, utsatthet och levnadsvillkor lyfts därutöver flera olika hbtqi-specifika arbetssätt fram. I det här avsnittet presenteras en övergripande kunskapsbild av

³⁶ Björn Johansson, Erik Flygare & Karin Hellfeldt (2017), *Godkänd eller icke godkänd? En studie om hur erfarenheter av mobbning och skolk inverkar på elevers prestationer*, Working Papers and Reports Social work 10, Örebro universitet.

³⁷ Forte (2018), *Hälsa och livsvillkor bland unga hbtq-personer – Vad vet vi och vilka forskningsbehov finns?*, s. 34 ff.; Länsstyrelsen i Stockholms län (2021), *Minoritetsstress i praktiken*; MUCF (2022), "Jag är inte ensam, det finns andra som jag" - Unga hbtqi-personers levnadsvillkor, s. 315 ff.

³⁸ Gäller betygen i svenska, svenska som andraspråk, matematik och engelska. Se Björn Johansson, Erik Flygare & Karin Hellfeldt (2017), *Godkänd eller icke godkänd? En studie om hur erfarenheter av mobbning och skolk inverkar på elevers prestationer*, Working Papers and Reports Social work 10, Örebro universitet.

³⁹ Ibid.

⁴⁰ I en analys från 2015 av nationella folkhälsoenkäten förklarar Folkhälsomyndigheten att låga betygsresultat i årskurs 9 och ofullständiga gymnasiestudier hänger samman med ökad risk för nedsatt hälsa i vuxen ålder. Se <https://www.folkhalsomyndigheten.se/contentassets/ca6067606d8847f7945e922642853caf/utbildning-halsa-faktablad.pdf>

⁴¹ MUCF (2022), "Jag är inte ensam, det finns andra som jag" - Unga hbtqi-personers levnadsvillkor, s. 129.

⁴² Ibid., s. 131.

⁴³ *Inkludering* omfattar visionen om en "skola för alla". I en inkluderande skola har alla elever rätt till en meningsfull skolgång och att ingå i en demokratisk gemenskap, att elevernas olika erfarenheter och synsätt tas till vara på i undervisningen. Inkludering sammanhänger också med elevers delaktighet och inflytande. Jfr. Skolverket (2019). *Främja, förebygga, upptäcka och åtgärda: Hur skolan kan arbeta mot diskriminering och kränkande behandling*, s. 19, 41.

skolans systematiska trygghets- och likabehandlingsarbete samt olika lärdomar, arbetssätt och metoder som har särskild relevans utifrån ett hbtqi-perspektiv.

3.3.1 Insatser för trygghet, studiero och inkludering

Grunden för allt förbättringsarbete i skolan är ett brett värdegrundsarbete, systematiskt kvalitetsarbete, kollegialt lärande och vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. Arbetet med att främja trygghet, studiero, inkludering och en tillitsfull skolmiljö hänger samman med arbetet att främja elevernas kunskapsutveckling. En förutsättning för att kunna leva upp till skrivningarna i diskrimineringslagen (2008:567) och skollagen (2010:800) är att skolorna anammar ett sammanhållet arbete för att motverka kränkande behandling, trakasserier och diskriminering.⁴⁴ Det innebär att skolorna behöver använda sig av en palett av arbetssätt, metoder och processer för att lyckas med sina centrala uppdrag och funktioner med det systematiska trygghets- och likabehandlingsarbete.

Främjande, förebyggande, upptäckande och åtgärdande insatser

Skolans arbete mot diskriminering, trakasserier och kränkande behandling brukar beskrivas som främjande, förebyggande och åtgärdande. Dessa tre arbetssätt är på många sätt nära förknippade med varandra och är tänkt att vara förstärkande gentemot varandra. Även samlingsbegreppet upptäckande arbetssätt är centralt för att lyckas med det systematiska trygghets- och likabehandlingsarbetet. Ett upptäckande arbete är på många sätt en förutsättning för de andra arbetssätten. Dessa allmänna insatser inom ramen för skolans befintliga uppdrag och ansvar är mycket viktiga för att stärka och stötta unga hbtqi-personers möjligheter till utveckling och god hälsa samt för att motverka deras utsatthet eller konsekvenserna av utsattheten.

Det främjande arbetet syftar på stärkande och utvecklande arbetssätt och insatser avseende värdegrundsfrågor som alla människors lika värde, normmedvetenhet, samverkan och tillitsfulla relationer. Det innebär ofta att man arbetar med hela gruppen barn och har ett salutogent förhållningsätt som till stor del syftar till att stärka barns förmågor. Det är ett arbetssätt som är nära förknippat med ett aktivt arbete kring barns delaktighet och inflytande. Arbetet med delaktighet har till syfte att stärka beslutsprocesser och att vara hälsofrämjande, resiliens-stärkande samt utvecklingsstärkande av förmågor, självkänsla och tilltro till sig själv och andra.⁴⁵

Det förebyggande arbetet syftar till att avvärja risker. Detta sker ofta utifrån en förståelse för riskfaktorer för olika typer av utsatthet samt för de grupper som identifieras som särskilt utsatta, däribland hbtqi-personer och personer med funktionsnedsättning. Även i detta arbetssätt är barns delaktighet central för att lyckas identifiera problem och utmaningar.⁴⁶ Eftersom unga hbtqi-personer beskriver skolans otrygga platser som ostrukturerade och oförutsägbara när det gäller social interaktion kan exempelvis en förebyggande strategi bland annat vara vuxennärvaro på rasterna samt att den lektionsfria tiden erbjuder aktivitetsbaserad och strukturerad verksamhet.⁴⁷

Det åtgärdande arbetet avser de insatser som genomförs vid händelser av kränkande behandling eller diskriminering för att förhindra att det sker igen. Det är med andra ord ett

---

⁴⁴ Skolverket (2019), Främja, förebygga, upptäcka och åtgärda - Hur skolan kan arbeta mot diskriminering och kränkande behandling, s. 15.

⁴⁵ Skolverket (2019), Främja, förebygga, upptäcka och åtgärda - Hur skolan kan arbeta mot diskriminering och kränkande behandling, s. 16 ff.; Skolverket (2019), Elevernas delaktighet och inflytande - Vad är det och varför är det viktigt?

⁴⁶ Skolverket (2019), Främja, förebygga, upptäcka och åtgärda - Hur skolan kan arbeta mot diskriminering och kränkande behandling, s. 52 ff.

⁴⁷ MUCF (2021), "Det är viktigt att se att det går bra för många" - Unga hbtqi-personers röster om trygga och inkluderande miljöer, s. 56 ff.

reaktivt arbete som handlar om skydd och stöd samt om att så snabbt som möjligt stoppa utsatthet.⁴⁸ Med tanke på hbtqi-personers utsatthet i skolan är det särskilt viktigt att alla lärare och skolledare agerar snabbt i situationer då elever utsätts för kränkande behandling eller trakasserier genom att tydligt säga ifrån och sätta stopp för det.⁴⁹

Det upptäckande arbetet syftar till de insatser och arbetssätt som ämnar att skapa förutsättningar för att upptäcka barns utsatthet samt problem på struktur-, organisations-, grupp- och individnivå i skolmiljön och skolkulturen. Det kan även vara en grund för ett aktivt delaktighetsarbete där barnens röster och åsikter hörsammars.⁵⁰ Det finns flera sätt att bedriva ett upptäckande arbete och flera olika metoder kan behöva användas för att lyckas med att få fram tillräckligt med information om skolmiljön, skolkulturen och barnens upplevelser. Exempelvis behöver skolor kartlägga vilka normer som finns i en grupp och vilka av dessa som innebär risker för mobbning, utfrysning eller kränkande behandling om individen avviker från dem. Detta kan ske med hjälp av bland annat observationsstudier som fokuserar på gruppdynamiker och elevernas relationsarbete samt hur skolpersonal interagerar med eleverna i en skolmiljö.⁵¹

Ett systematiskt tillvägagångssätt

Med utgångspunkt i arbetet med att främja trygghet, studiero och inkludering har ett flertal övergripande framgångsfaktorer identifierats i olika utredningar. Exempelvis lyfter Skolverket att ett effektivt utvecklingsarbete förutsätter att skolor bedriver ett systematiskt arbete i enlighet med de steg som beskrivs i myndighetens kvalitetshjul. Detta innebär bland annat att en nulägesbeskrivning tas fram, underlaget analyseras och utvecklingsområden och mål identifieras som i sin tur utgör underlag för planering av hur arbetet ska genomföras och följas upp och som avslutningsvis utvärderas.⁵² I Skolinspektionens granskningsrapport från 2020 lyfter fram att skolor som lyckas väl med sitt arbete att främja trygghet och studiero arbetar systematiskt med frågorna samt utifrån kortsiktiga och långsiktiga perspektiv.⁵³ Dessa framgångsfaktorer är viktiga för att lyckas med att stärka, stötta och skydda hbtqi-personer inom skolan.

Hela organisationen involveras och skolledningen leder utvecklingsarbetet

Skolinspektionen har identifierat att ett framgångsrikt arbete med att främja trygghet och studiero är att hela organisationen involveras i arbetet och att rektorer eller skolledning aktivt leder arbetet. Detta arbete drivs på skolans alla nivåer och genomsyrar hela styrkedjan, såväl i klassrummet, i lärarlaget som skolledarnivå. Det omfattar även skolan och utbildningens olika fysiska platser som klassrum, korridorer, matsal och skolgård.⁵⁴ Arbetet utgår från att det är hela organisationen som bär ansvaret, inte enskilda individer.

---

⁴⁸ Skolverket (2019), Främja, förebygga, upptäcka och åtgärda - Hur skolan kan arbeta mot diskriminering och kränkande behandling, s. 112 ff.

⁴⁹ MUCF (2021), "Det är viktigt att se att det går bra för många" - Unga hbtqi-personers röster om trygga och inkluderande miljöer, s. 53 ff.

⁵⁰ Skolverket (2019), Främja, förebygga, upptäcka och åtgärda - Hur skolan kan arbeta mot diskriminering och kränkande behandling, s. 98 ff.

⁵¹ Några av de metoder som kan användas är enkäter (erfarenheter, värderingar och synpunkter på gruppnivå), intervjuer (fördjupad förståelse för individens erfarenheter), observationer (av det sociala samspelet), trygghetsvandringar (trygga och otrygga platser) och textanalyser (av budskap, normer och representation i text och bild exempelvis i undervisningsmaterial som den information som finns synligt och används i en skolmiljö). Se Forum för levande historia, Onlinekurs – Att motverka rasism i förskolan och skolan, <https://www.levandehistoria.se/fakta-fordjupning/rasism/prata-rasism-i-skolan/onlinekurs-att-motverka-rasism-i-forskolan-och-skolan>. Se även Christina Salmivalli (2010), Bullying and the peer group - A review, Aggression and Violent Behavior, vol. 15(2), s. 112–120.

⁵² <https://www.skolverket.se/skolutveckling/leda-och-organisera-skolan/systematiskt-kvalitetsarbete/huvudmannens-systematiska-kvalitetsarbete>. Se även 4 kap. skollagen (2010:800).

⁵³ Skolinspektionen (2020), Skolors arbete med trygghet och studiero - En tematisk analys utifrån beslut fattade inom regelbunden kvalitetsgranskning 2018–2019.,

⁵⁴ Ibid., s. 10

Istället bygger man gemensamma strukturer och regler som all personal i skolan kan följa.

Även i regeringens nationella plan för trygghet och studiero⁵⁵ betonas vikten av att ansvaret för tryggheten och studiero i skolan inte ska läggas på enskilda individer utan ska bäras gemensamt av hela organisationen. För att förstärka skolors arbete med trygghet och studiero menar regeringen att det bland annat behövs en tydligare styrning och en ökad systematik, där huvudmannen är ansvarig för att leda ett förebyggande arbete för att skapa trygghet och studiero inom varje skolverksamhet genom att kartlägga både riskfaktorer och styrkor inom verksamheten samt genom att brister analyseras och åtgärdas.⁵⁶

Trygga och tillitsfulla relationer

I Skolinspektionens olika rapporter⁵⁷ samt i regeringens nationella plan för trygghet och studiero⁵⁸ betonas vikten av tillitsfulla relationer för trygghet i skolan. Trygga och tillitsfulla relationer mellan elever och lärare pekas även ut som en förutsättning för lärande.⁵⁹ Trots detta har forskare identifierat att det finns ett tillitsunderskott på skolor.⁶⁰ Elevers känsla av trygghet hänger tätt samman med skolans förmåga att arbeta för att förebygga konflikter och att främja tillitsfulla relationer elever sinsemellan och mellan elever och skolpersonal. Arbetet för att bygga tillitsfulla relationer behöver ha kontinuitet och långsiktighet, samt utgå från ett systematiskt arbete som involverar hela skolan och även närsamhället, som vårdnadshavare.

I Skolforskningsinstitutets rapport från 2021 sammanställs forskning om arbetssätt för att främja studiero i klassrummet, arbetssätt som även kan gynna elevers trygghet i skolan.⁶¹ Sammanställningen syftar till att ge skolpersonal och lärare kunskap om arbetssätt och sätt att utöva ledarskap som har stöd i forskning. Resultatet visar att positiva relationer är grunden för ett framgångsrikt arbete. Elevers delaktighet och tydlig kommunikation framkommer också som viktiga förutsättningar för att skapa trygghet och studiero. Genom ett reflexivt och flexibelt förhållningssätt, som utgår från elevernas och gruppens behov kan lärare förmedla tydliga förväntningar och strukturer, stötta och bemöta elevers beteenden samt dra erfarenhetsbeprövade lärdomar och på så vis främja ett positivt klassrums- och skolklimat.

Positiva relationer och socialt stöd lyfts också fram av olika studier som skyddsfaktorer mot psykisk ohälsa inom hbtqi-gruppen. I Fortes forskningsöversikt presenteras bland annat att positiva erfarenheter av att berätta om sin könsidentitet och/eller sexuella läggning, att få socialt stöd av vänner och familj samt att samhörighet i skolan kan skydda hbtqi-personer mot psykiska svårigheter.⁶² Även i MUCF:s olika rapporter betonas vikten av att som ung hbtqi-person ha stödjande vänner i skolan och på fritiden, att känna

---

⁵⁵ Ds 2021:13, Nationell plan för trygghet och studiero.

⁵⁶ Ibid., s. 13.

⁵⁷ Skolinspektionen, Årsrapport 2017 - Strategier för kvalitet och helhet i utbildningen, 2018; Skolinspektionen, Skolors arbete med trygghet och studiero - En tematisk analys utifrån beslut fattade inom regelbunden kvalitetsgranskning 2018–2019, 2020.

⁵⁸ Ds 2021:13, Nationell plan för trygghet och studiero.

⁵⁹ Björn Johansson, Erik Flygare & Karin Hellfeldt (2017), Godkänd eller icke godkänd? En studie om hur erfarenheter av mobbning och skolk inverkar på elevers prestationer, Working Papers and Reports Social work 10, Örebro universitet. Se även <https://www.skolverket.se/skolutveckling/inspiration-och-stod-i-arbetet/stod-i-arbetet/koll-pa-studiero/tillitsfulla-relationer-mellan-larare-och-elever-ar-viktigt-for-studiero>

⁶⁰ Ylva Odenbring & Thomas Johansson (2019), Hot och våld i skolvardagen - Att förstå och hjälpa utsatta elever, Natur & Kultur.

⁶¹ Skolforskningsinstitutet (2021), Främja studiero i klassrummet – Lärares ledarskap, s. 5 ff.

⁶² Forte (2018), Hälsa och livsvillkor bland unga hbtqi-personer – Vad vet vi och vilka forskningsbehov finns?.

gemenskap i sociala sammanhang, såväl fysiska som digitala, samt att ha tillgång till stödjande och tillitsfulla relationer med vuxna.⁶³

3.3.2 Hbtqi-specifika arbetssätt och insatser

Det finns även hbtqi-specifika arbetssätt och metoder som har identifierats i forskning och myndighetsrapporter, bland annat genom att inhämta barns och ungas redogörelser om hbtqi-inkluderande och trygga skolmiljöer. Dessa arbetssätt vilar till stor del på skolans övergripande trygghets- och likabehandlingsarbete.

Stärkt kunskap och kompetens om hbtqi-frågor

I ett flertal rapporter och i forskning synliggörs behovet av kunskaper, kompetenser och förmågor hos skolpersonal. Det handlar om behov som finns i hela styrkedjan och i alla delar av det systematiska arbetet (främjande, förebyggande, upptäckande och åtgärdande). Detta ställer särskilt krav på styrning och ledning samt samordning tillsammans med elevhälsan och skolans eventuella trygghetsteam, men även på de enskilda individerna i skolpersonalen och deras relationsarbete med eleverna. Konkreta lärdomar som framkommer i rapporterna⁶⁴ är bland annat behov av:

- ett normmedvetet/normkritiskt förhållningssätt som integreras i undervisning och systematiskt trygghetsarbete
- både transspecifik- och en bredare hbtqi-kompetens i styrning och ledning
- en ökad medvetenhet inom elevhälsan om transfrågor och om psykisk ohälsa, särskilt suicid och självskada
- kunskap hos lärare och skolpersonal om hbtqi-frågor och levnadsvillkor och kompetensen att tillämpa kunskapen i undervisningen

I en enkätstudie genomförd av MUCF lyfter unga hbtqi-personer fram hur viktig omgivningens kunskap om och synliggörande av hbtqi-frågor är för att de ska kunna vara öppna som hbtqi-personer. Flera unga lyfter även vikten av ett normkritiskt förhållningssätt, att dra gränser och att stoppa kränkningar som viktiga egenskaper hos bra lärare och fritidsledare.⁶⁵

Hbtqi-perspektiv i undervisningen

I undersökningar där unga hbtqi-personer själva får uttrycka vilka förbättringar de önskar lyfts ofta undervisningen fram som ett utvecklingsområde. Många uttrycker att de vill att ett hbtqi-perspektiv integreras i undervisningen och att lärare får förutsättningar att vara bekräftande och stärkande kring hbtqi-identiteter, inte enbart motverka negativa attityder och händelser.⁶⁶ Ett övergripande förslag som lyfts fram i rapporterna är vikten av att

---

⁶³ MUCF (2010), Hon hen han - En analys av hälsosituationen för homosexuella och bisexuella ungdomar samt för unga transpersoner; MUCF (2016), Stödjande och stärkande - Unga hbtq-personers röster om identitetsstärkande och hälsofrämjande faktorer; MUCF (2019), Olika verkligheter - Unga hbtq-personer om sina levnadsvillkor; MUCF (2021), "Det är viktigt att se att det går bra för många" - Unga hbtq-personers röster om trygga och inkluderande miljöer; MUCF (2022), "Jag är inte ensam, det finns andra som jag" - Unga hbtqi-personers levnadsvillkor.

⁶⁴ Folkhälsomyndigheten (2020), Psykisk ohälsa, suicidalitet och självskada bland unga transpersoner – En kvalitativ intervjustudie om riskfaktorer, skyddsfaktorer och möjliga förbättringar i samband med psykisk ohälsa; MUCF (2010), Hon hen han - En analys av hälsosituationen för homosexuella och bisexuella ungdomar samt för unga transpersoner; MUCF (2016), Stödjande och stärkande - Unga hbtq-personers röster om identitetsstärkande och hälsofrämjande faktorer; MUCF (2019), Olika verkligheter - Unga hbtq-personer om sina levnadsvillkor; MUCF (2021), "Det är viktigt att se att det går bra för många" - Unga hbtq-personers röster om trygga och inkluderande miljöer; MUCF (2022), "Jag är inte ensam, det finns andra som jag" - Unga hbtqi-personers levnadsvillkor.

⁶⁵ MUCF (2016), Stödjande och stärkande - Unga hbtq-personers röster om identitetsstärkande och hälsofrämjande faktorer.

⁶⁶ MUCF (2010), Hon hen han - En analys av hälsosituationen för homosexuella och bisexuella ungdomar samt för unga transpersoner; MUCF (2016), Stödjande och stärkande - Unga hbtq-personers röster om identitetsstärkande och hälsofrämjande faktorer; MUCF (2019), Olika verkligheter - Unga hbtq-personer om sina levnadsvillkor; MUCF (2021),

säkerställa att ett normmedvetet och/eller transmedvetet perspektiv integreras i undervisningen generellt och särskilt inom sex- och samlevnadsundervisningen⁶⁷ i skolan.

I MUCF:s intervjustudier framkommer att det också spelar roll på vilka sätt som hbtqi-frågor lyfts fram i skolan och undervisningen. Det är framförallt viktigt att hitta en balans så att det inte blir ett överdrivet eller utpekande fokus på hbtqi-frågor eller -identiteter. Informanterna menar att kön och sexualitet behöver diskuteras som frågor som berör oss alla, oavsett hur vi identifierar oss själva, så att det blir mindre utpekande. Det finns även behov av att understryka att barn inte är en homogen grupp och att det finns stora variationer i sätt att vara människa, även inom hbtqi-paraplyets olika grupper. Detta är viktigt för att visa att inte alla i gruppen antas vara på ett särskilt sätt.⁶⁸

Trygga platser i och utanför skolan

Aktuella utredningar pekar även på betydelsen av att arbeta med den fysiska skolmiljön och att otrygga platser kontinuerligt identifieras. En vanligt förekommande erfarenhet bland hbtqi-personer är att skolans toaletter och omklädningsrum upplevs som särskilt otrygga.⁶⁹ Det upptäckande arbetet genom bland annat enkäter och trygghetsvandringar kan underlätta identifiering av vilka platser som upplevs vara otrygga och för att skapa utrymmen för delaktighet där eleverna själva får bidra i utvecklingsarbetet.

En metod som har varit framträdande i Sverige har varit utvecklingen av trygga mötesplatser utanför skolan där hbtqi-ungdomar kan träffas på lika villkor, få möjlighet att bygga egna nätverk och skaffa sig positiva förebilder inför vuxenlivet. Detta har setts som ett viktigt stärkande komplement till skolan med fokus på att tryggheten ska möjliggöra individens utveckling och stärka hälsosituationen. Detta ställer krav på samordning av lokala resurser och verksamheter. Skolpersonal ska kunna informera om att platserna finns och de som ansvarar för platserna ska kunna skydda och stärka barnen.⁷⁰

"Det är viktigt att se att det går bra för många" - Unga hbtq-personers röster om trygga och inkluderande miljöer.; MUCF (2022), "Jag är inte ensam, det finns andra som jag" - Unga hbtqi-personers levnadsvillkor.

⁶⁷ Från och med hösten 2022 heter kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer. Se <https://www.skolverket.se/skolutveckling/inspiration-och-stod-i-arbetet/stod-i-arbetet/sex-och-samlevnad>

⁶⁸ MUCF (2022), "Jag är inte ensam, det finns andra som jag" - Unga hbtqi-personers levnadsvillkor.

⁶⁹ Ibid.

⁷⁰ Se bland annat <https://www.mucf.se/uppdrag/motesplatser-unga-hbtqi-personer> samt MUCF (2020 respektive 2021), Uppdrag att stärka förutsättningarna att skapa mötesplatser för unga hbtq-personer - Delrapport 1 och 2.

4. Unga transpersoners redogörelser om trygghet och inkludering i skolan

Barnombudsmannen genomförde under åren 2019–2020 en omfattande undersökning med barn och unga som identifierar sig själva som transpersoner,⁷¹ har transefarenhet⁷² eller har funderingar kring sin könsidentitet,⁷³ exempelvis som kille, tjej eller icke-binär.⁷⁴

4.1 Så genomfördes undersökningen

Undersökningen omfattade bland annat erfarenheter i skolan och inkluderade en enkätstudie och en intervjustudie. Enkäten besvarades av totalt 201 individer mellan 7 och 21 år med en relativt jämn fördelning i åldersgrupperna 7–12 år (35 procent), 13–17 år (35 procent) och 18–21 år (37 procent). Bland de svarande identifierade 28 procent sig som icke-binär, 42 procent som kille och 23 procent som tjej. Därutöver genomfördes tio enskilda intervjuer med barn i åldrarna 8–17 år. Intervjuerna bestod framförallt av öppna frågor kring olika teman, däribland erfarenheter i skolan, med utgångspunkt i barnets rättigheter och enkätresultaten. En viktig aspekt var att fånga upp det som barnen och ungdomarna upplevt som stödjande och stärkande faktorer.

4.2 Resultat

Resultaten av undersökningen publicerades i Barnombudsmannens rapport *Erfarenheter från unga transpersoner samt från barn och unga med intersexvariationer* (2021). I denna rapport lyfter Barnombudsmannen fram en tematiserad analys av barns och ungas beskrivningar av utvecklingsbehov och insatser som skulle kunna göra skolan tryggare och mer inkluderande för såväl dem själva som unga hbtqi-personer i allmänhet. Dessa utvecklingsbehov och insatser kan sammanfattas i följande fyra utvecklingsområden:

- främja skolans värdegrund⁷⁵ och förebygga samt åtgärda diskriminering och kränkande behandling
- undervisningens kvalitet i synliggörandet av hbtqi-frågor och inkluderande gruppindelningar
- kompetens att bemöta hbtqi-elever på ett stöttande och stärkande sätt samt att alltid agera vid trakasserier och andra kränkningar
- trygga och inkluderande fysiska skolmiljöer

---

⁷¹ *Transperson* är ett paraplybegrepp för personer vars könsidentitet eller könsuttryck inte stämmer överens med det juridiska kön som personen har tilldelats vid födseln. Gruppen transpersoner är heterogen och innefattar exempelvis personer som vill förändra sin kropp och/eller ändra juridiskt kön, personer som inte identifierar sig som vare sig kvinna eller man, personer som använder kläder och andra attribut som anses typiska för ett annat kön än det man blivit tilldelad, och personer som inte vill definiera sig utifrån kön. Se Barnombudsmannen (2021), *Erfarenheter från unga transpersoner samt från barn och unga med intersexvariationer*.

⁷² Begreppet *transefarenhet* omfattar både transpersoner och andra som har erfarenhet av att vara transperson men som kanske inte längre identifierar sig med begreppet. Att en person inte längre identifierar sig med begreppet transperson kan exempelvis bero på att personen har genomgått en transition och inte längre ser sig som en transperson, eller att personen återgått till att identifiera sig i enlighet med det kön som tilldelades vid födseln. Se Barnombudsmannen (2021), *Erfarenheter från unga transpersoner samt från barn och unga med intersexvariationer*.

⁷³ *Könsidentitet* är en persons självupplevda kön, det vill säga det (eller de) kön som personen identifierar sig med. Se Barnombudsmannen (2021), *Erfarenheter från unga transpersoner samt från barn och unga med intersexvariationer*.

⁷⁴ *Icke-binär* är ett paraplybegrepp för olika icke-binära könsidentiteter, exempelvis personer som identifierar sig som både kille och tjej, inget av det, mellan eller bortom könsindelningen kille och tjej. Se SOU 2017:92, *Transpersoner i Sverige - Förslag för stärkt ställning och bättre levnadsvillkor*.

⁷⁵ Skolans värdegrund omfattar bland annat respekt för de mänskliga rättigheterna och grundläggande demokratiska värderingar. Se bland annat 1 kap. skollagen (2010:800) samt läroplaner.

Var och ett av dessa utvecklingsområden beskrivs mer i detalj nedan. För varje utvecklingsområde inkluderas ett urval av de reflektioner och redogörelser som barn och unga har framfört till Barnombudsmannen. Dessa redogörelser ska ses som exempel och representerar därmed inte alla unga transpersoners erfarenheter i skolan.

4.2.1 Främja skolans värdegrund och förebygga samt åtgärda diskriminering och kränkande behandling

I Barnombudsmannens enkätundersökning framkom att hela 91 procent av de 201 medverkande unga transpersonerna (13–21 år) rapporterade att de någon gång upplevt kränkande behandling i skolan. Fler än hälften (59 procent) uppfattade att utsattheten för kränkande behandling berodde på ens könsidentitet och/eller könsuttryck.

Därutöver svarade 45 personer i enkäten på en öppen följdfråga om utsatthet i skolan. En ungdom reflekterade kring sin utsatthet för mobbning enligt följande:

Mycket av min mobbning var före jag insåg att jag var trans. Men mycket utav det var på grund av femininitet, mina tjejiga tendenser och min omaskulinitet så även om jag inte insåg att jag är trans var det fortfarande det som ledde till att jag utsatts. (Tjej 18–21 år)

Även i intervjuer togs utsatthet för kränkande behandling upp. En ungdom beskrev det på följande vis:

Först började nog eleverna hålla på, det var namn, det var att jag skulle ta mitt liv, det var att de skrev mitt namn på en vägg med permanent penna och så skrev de mitt namn som jag hade innan och mitt namn som jag har nu, och att jag skulle dö. Sen fick jag höra "dö" när jag gick förbi olika personer... Och sen har det varit mest att folk har skrikit nedvärderande grejer om transpersoner eller om mig. (Kille 13–15 år)

I detta sammanhang lyfte många unga transpersoner behovet av att skapa ett mer öppet och accepterande klimat där transpersoners utsatthet för våld, diskriminering och andra kränkningar kan minska. Vikten av ökad kunskap bland skolans elever lyftes därmed fram och att hbtqi-frågor behöver integreras och tas upp mer i undervisningen från tidig ålder.

4.2.2 Undervisningens kvalitet i synliggörandet av hbtqi-frågor och inkluderande gruppindelningar

Unga transpersoner rapporterade brister i undervisningens kvalitet när det gäller att hbtqi-frågor inte tas upp i undervisningen och att gruppindelningar inte sker på ett inkluderande sätt.

I Barnombudsmannens enkät beskrev en ungdom bristen i att transpersoners identitet inte synliggörs i undervisningen på följande vis:

Mer undervisning om vad det innebär att vara trans. Det känns som att min och andra transpersoners identitet alltid sopas under mattan när det tas upp på sexualkunskapen. (Kille 18–21 år)

En annan ungdom skildrade i enkäten att gruppindelningar inte sker på ett inkluderande sätt i undervisningen enligt följande:

Musiklärarna delar in oss i grupper efter biologiskt kön, och det gör även idrottslärare. Vi har inga könsneutrala omklädningsrum, men man kan inte få högre än D om man inte byter om. (Kille 13–15 år)

Ungdomarna efterfrågade ökad kunskap och kompetens hos lärare om hbtqi-frågor, exempelvis relaterat till undervisningen. En ungdom föreslog följande åtgärd i sitt enkätsvar:

Att utbilda lärarna inom hbtq-frågor eftersom eleverna vet mer än lärarna om det, vilket inte är så bra om jag eller andra vill prata med dom om sådana frågor. (Kille 13–15 år)

Sammantaget efterfrågade ungdomarna att lärare lyfter hbtqi-frågor samt att trans- och hbtqi-personers liv och erfarenheter synliggörs i undervisningen. De eftersökte vidare en mer normkritisk och inkluderande undervisning inom till exempel de naturvetenskapliga ämnena och sex- och samlevnadsundervisningen.⁷⁶

4.2.3 Kompetens att bemöta hbtqi-elever på ett stöttande och stärkande sätt samt att alltid agera vid trakasserier och andra kränkningar

När det gäller skolpersonalens kompetens och bemötande beskrev ungdomarna i Barnombudsmannens undersökning att skolpersonal inte använder det pronomen som föredras och att acceptans från och tillit till lärare och elevhälsopersonal varierar. Många upplever att skolan inte tar kränkningarna på allvar eller att skolan inte reagerar på ett lämpligt sätt.

En av ungdomarna beskrev bemötandet från skolpersonal i Barnombudsmannens enkät i följande ordalag:

Jag hade önskat att de tog mig på större allvar. Att de såg det som deras plikt att försöka använda rätt pronomen, lära sig om hbtq-frågor och inte fått mig att känna mig som en börda när jag påpekade att de sa fel. När jag gör det hade jag önskat att de bad om ursäkt och gick vidare med livet, inte stannade upp och gjorde det till en stor grej inför hela klassen som de gör nu. Det leder till att jag inte orkar stå upp för mig själv. (Icke-binär 16–17 år)

Flera ungdomar skildrade svårigheter med att skolan inte alltid agerat vid kränkningar.

Två av ungdomarna beskrev i sina enkätsvar dessa svårigheter enligt följande:

Detta är inte något som hänt de senaste åren men när jag var yngre (13–14) reagerade min skola mycket dåligt och la all skuld på mig. De menade på att det är sådant man får ta om en väljer att identifiera sig utanför normen. De sa också flera gånger att jag måste förstå att detta är nytt för dom. Det var mycket jag måste förstå men själva behövde de inte förstå någonting alls. (Icke-binär 16–17 år)

Min gamla skola brydde sig inte alls om när jag vart trakasserad för att jag var trans, även efter att jag blivit misshandlad, de var transfobiska själva och deras svar på att få slut på trakasserier var att "sluta låtsas vara kille och va den tjej du faktiskt är på riktigt". Jag har inte haft något problem på mitt gymnasium. (Kille 18–21 år)

Som alternativ efterfrågade ungdomarna kunskap och kompetens hos skolpersonal om hbtqi-frågor för att de ska kunna bemöta eleverna på ett positivt, stödjande och stärkande sätt. Ungdomarna lyfte vikten av att personalen respekterar personens föredragna namn och pronomen, att lärare går att lita på och att skolpersonal alltid agerar vid trakasserier och kränkningar.

4.2.4 Trygga och inkluderande fysiska skolmiljöer

Ungdomarna beskrev att det oftast saknas tillgång till trygga fysiska skolmiljöer som könsneutrala toaletter och omklädningsrum. Vissa redogjorde dock för att de hade

---

⁷⁶ Från och med hösten 2022 heter kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer. Se <https://www.skolverket.se/skolutveckling/inspiration-och-stod-i-arbetet/stod-i-arbetet/sex-och-samlevnad>.

tillgång till könsneutrala eller separata omklädningsrum eller att skolan på något annat positivt sätt hade löst dusch- och omklädningsmöjligheter.

Vikten av könsneutrala toaletter och omklädningsrum för ens trygghet illustreras av följande enkätsvar från en av ungdomarna:

Jag har ett eget separat dusch- och omklädningsrum, samt att lärarna öppnar en annan ingång när jag ska in i gymnasalen så att jag inte behöver gå igenom något omklädningsrum. Utan detta skulle jag nog inte gått på idrotten. (Tjej 16–17 år)

Samma tema exemplifieras av följande skildring ur Barnombudsmannens intervjuer:

I min nuvarande gymnasieskola, så har vi bås där man kan byta om själv och egen dusch, och det tycker jag är så bra. För just det här med omklädningsrum har varit en jättestor otrygghet under min skoltid, och skapat väldigt mycket ångest och så. (Tjej 16–17 år)

Ytterligare en ungdom poängterade i intervjun att:

Könsuppdelade toaletter är bara onödiga, det gör bara att man måste stå utanför och vänta på att det finns en öppen toa just bredvid. Och dela upp efter kön gör de flesta obekväma, transungar. (Kille 13–15 år)

Överlag eftersökte ungdomarna trygga och inkluderande fysiska skolmiljöer med tillgång till könsneutrala toaletter och omklädningsrum.

5. Enkätundersökning om skolors arbete med hbtqi-frågor

Barnombudsmannen har utgått från en förförståelse att skolors arbete för en mer trygg och inkluderande plats inte enbart omfattar unga transpersoner och icke-binära utan även hbtqi-gruppen i stort. Vi såg ett värde i att undersöka unga hbtqi-personers situation i skolan inom ramen för detta regeringsuppdrag och har genomfört en enkätundersökning i samverkan med MUCF.⁷⁷

Enkätundersökningen riktades till slumpmässigt utvalda skolor i syfte att inhämta perspektiv från olika yrkesroller, däribland huvudmän, rektorer, lärare och elevhälsopersonal. Enkätens syfte var att kartlägga skolors kunskaps- och kapacitetsbehov, organisatoriska förutsättningar samt det systematiska likabehandlings- och trygghetsarbetet i förhållande till unga hbtqi-personers situation i skolan.⁷⁸

5.1 Så genomfördes undersökningen

Ett slumpmässigt urval av enskilda och kommunala skolor togs ur skolenhetsregistret, initialt 500 skolor. Efter en rensning på dubletter blev det slutliga urvalet totalt 406 skolor med tillhörande huvudmän, varav 232 hade offentlig huvudman (57 procent) och 174 enskild huvudman (43 procent). Enkäten skickades sedan ut till rektorer, eller skolors info-mejl när rektors kontaktuppgifter saknades, med en uppmaning att vidarebefordra enkäten till två till tre lärare samt elevhälsopersonal. Enkäten skickades även ut till huvudmännen för skolorna i urvalet.

Enkäten besvarades sammanlagt av 616 individer som representerade olika skolformer (602 angav skolform). Av de svarande var 42 procent verksamma vid en grundskola (som inkluderar årskurs 7–9), 29 procent var verksamma vid en gymnasieskola, 7 procent var verksamma vid både en grund- och gymnasieskola och 22 procent vid en annan skolform, till exempel särskola och grundskola med enbart årskurserna F-6. Vidare var det en stor spridning mellan olika yrkesroller bland de som besvarat enkäten (600 angav yrkesroll). Av de svarande var 40 procent lärare, 27 procent elevhälsopersonal, 17 procent rektorer och 9 procent huvudmän.

Den överväldigande majoriteten av de svarande representerade skolor med offentlig huvudman (95 procent). Det noterades även att två kommuner var överrepresenterade bland de svarande. Nästan varannan svarande på enkäten var aktiv vid en skola i Kristianstads (30 procent) eller Jönköpings (17 procent) kommun.

För att undvika missvisande resultat viktades enkätsvaren.⁷⁹ Viktningen medför att kommuner med relativt låg andel av landets samtliga lärare och rektorer men hög andel

---

⁷⁷ Myndigheterna har liknande regeringsuppdrag. På uppdrag av regeringen har MUCF sedan år 2014 genomfört insatser för att skapa en öppen och inkluderande miljö i skolan för unga hbtqi-personer, ett uppdrag som fortfarande är aktuellt enligt regeringsbeslut Ku2016/01669 samt regleringsbrev för budgetåren 2021 och 2022.

⁷⁸ Barnombudsmannen och MUCF hade samråd med Sveriges kommuner och regioner (SKR) och Näringslivets regelrådet (NNR) inför uppgiftsinsamlingen i enlighet med SFS 1982:668.

⁷⁹ Viktningen genomfördes i tre steg:

1. Baserad på Skolverkets statistik identifierades det sammanlagda antalet lärare och rektorer på grund- och gymnasienivå i samtliga kommuner (<https://www.skolverket.se/skolutveckling/statistik/sok-statistik-om-forskola-skola-och-vuxenutbildning?sok=SokA>);
2. Antalet lärare och rektorer i respektive kommun dividerades med det totala antalet lärare och rektorer i hela landet. Sedan dividerades den framräknade andelen av landets lärare och rektorer som är i kommunen med andelen svarande på enkäten från kommunen för att beräkna en viktningskoefficient per kommun;
3. Varje svar från kommunen multiplicerades sedan med viktningskoefficienten för respektive kommun.

svarande på enkäten ges en låg vikt, medan kommuner med relativt hög andel av landets lärare och rektorer men få svarande ges en högre vikt.⁸⁰

5.2 Resultat

Resultatet från denna enkätundersökning kan sammanfattas enligt följande:

- Kunskap om hbtqi-personer och deras situation i skolan varierar mellan olika yrkesroller och skolformer. Rektorer och elevhälsopersonal skattar sin kunskap lägst. Dessutom skattar personal i grundskolor sin kunskap lägre jämfört med personal i gymnasieskolor.
- En mångfald av insatser kan behövas för att stärka skolornas arbete med hbtqi-frågor där ökad kunskap hos skolpersonal och ledning (inklusive huvudmän) utgör en viktig del.
- Skolledningen ser såväl hinder som framgångsfaktorer i arbetet med hbtqi-personers trygghet och inkludering i skolan. Exempelvis ser de tidsbrist som ett vanligt hinder, medan kunskap och vilja hos elevhälsa och annan personal samt elevers delaktighet ses som framgångsfaktorer.
- Omfattningen av skolors systematiska arbete för hbtqi-personers trygghet och inkludering varierar och även om styrdokument finns omsätts dessa inte alltid i praktiken.
- Skolor avsätter ekonomiska och personella resurser i varierande grad för att stärka unga hbtqi-personers trygghet och inkludering. Få skolor avsätter tillräckliga ekonomiska resurser.

5.2.1 Kunskap om hbtqi-personer och deras situation i skolan varierar mellan olika yrkesroller

Samtliga svarande på enkäten fick uppskatta sin egen och sin organisations kunskap om hbtqi-personer och deras situation i skolan. Av undersökningen framgår att kunskapen om hbtqi-personer och deras situation i skolan varierar när det gäller vilka områden kunskapen avser, i vilken utsträckning olika yrkesroller bedömer den egna kunskapen och att kunskapsbedömningen skiljer sig mellan grund- och gymnasieskolor.

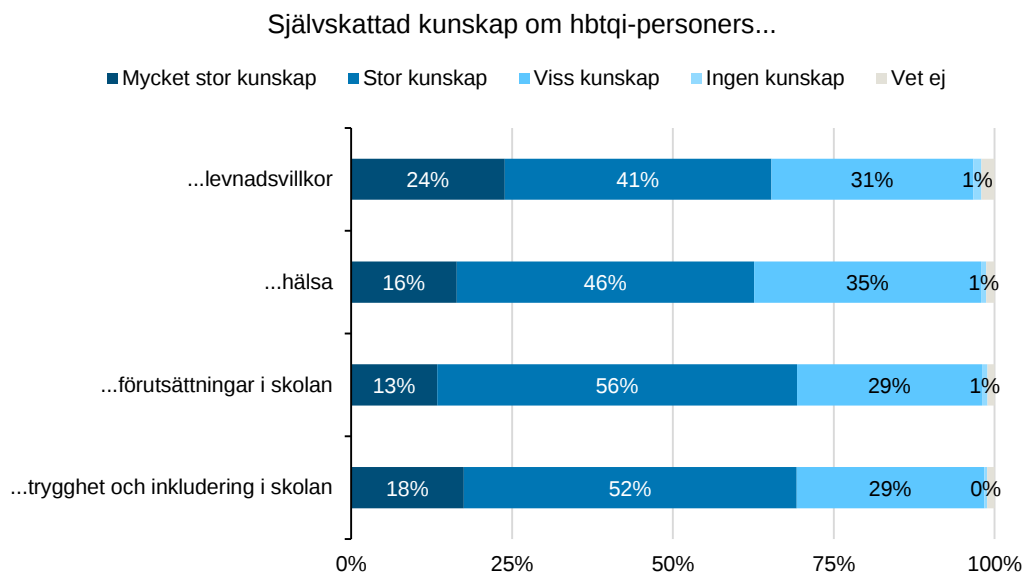
Det övergripande resultatet av den självskattade kunskapen presenteras i figur 1. Mellan 62 och 70 procent av de svarande uppgav att de har stor eller mycket stor kunskap om hbtqi-personer och deras situation i skolan, medan 29 till 35 procent svarade att de endast har viss kunskap. Ytterst få svarade ingen kunskap.

---

⁸⁰ Jönköpings kommun har exempelvis cirka 1,5 procent av landets lärare och rektorer, men utgör cirka 17 procent av samtliga svarande. Varje svar från Jönköping ges således vikten $1,5/17 = 0,09$. Jämförelsevis har Malmö kommun cirka 3 procent av landets lärare och rektorer, men endast 0,7 procent av samtliga svarande. Varje svar från Malmö ges således vikten $3/0,7 = 4,3$.

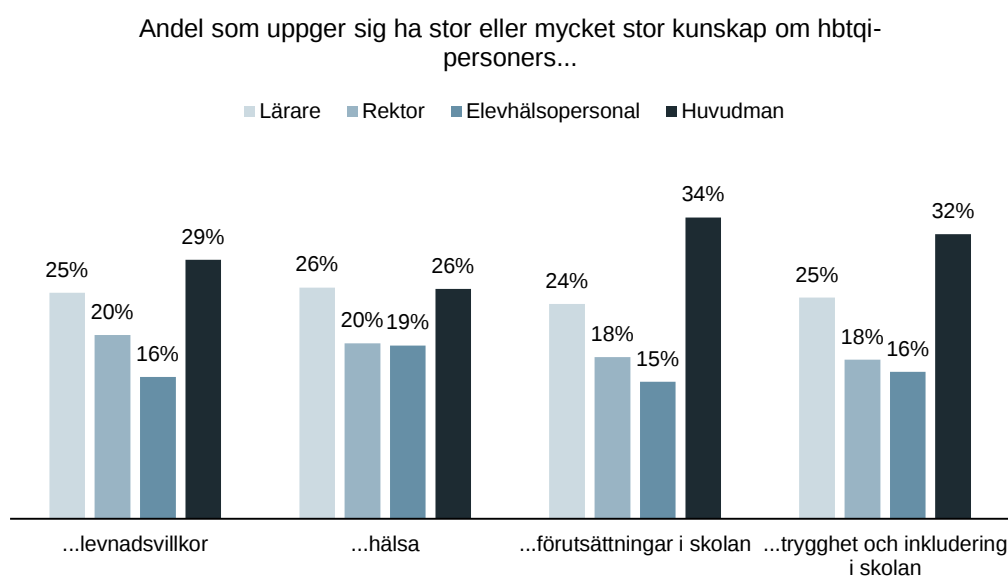

Figur 1. Uppskattning av den egna kunskapen om hbtqi-personer och deras situation i skolan, viktad andel svar. Totalt antal svar per fråga: 521–523.

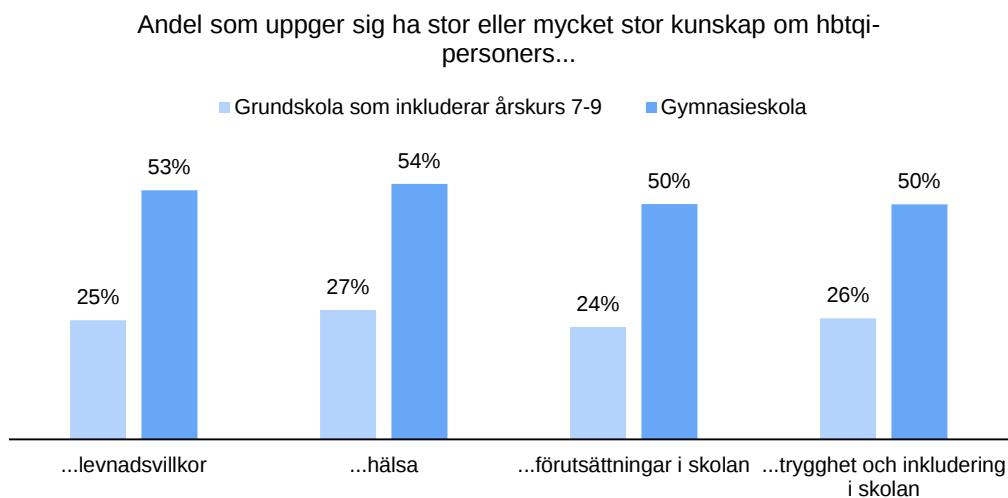
För att veta mer om hur denna självskattade kunskap varierar mellan olika yrkesroller analyserades andelen svar från huvudmän, rektorer, lärare och elevhälsopersonal. Resultatet av de som självskattat den egna kunskapen som stor eller mycket stor presenteras i figur 2. Enligt figur 2 framgår det att huvudmän generellt rapporterade störst kunskap om hbtqi-personer och deras situation i skolan. Lärare utgjorde en något längre andel av de yrkesgrupper som uppgav sig ha stor eller mycket stor kunskap. Elevhälsopersonal och rektorer var de som överlag bedömde sina kunskaper som lägst. Det är viktigt att notera att detta är subjektiva bedömningar och inte mätningar av faktisk kunskap om dessa frågor.

Figur 2. Viktad andel per yrkesroll som uppskattar att de har stor eller mycket stor kunskap om hbtqi-personer och deras situation i skolan. Totalt antal svar per fråga: 521–523.

Den självskattade kunskapen skiljde sig även mellan grund- och gymnasieskolor. Som framgår i figur 3 var andelen som redogjorde störst kunskap om hbtqi-personer och deras situation i skolan genomgående högre bland personal i gymnasieskolor jämfört med personal i grundskolor.

Figur 3. Viktad andel av skolpersonal per skolform som uppskattar att de har stor eller mycket stor kunskap om hbtqi-personer och deras situation i skolan. Totalt antal svar per fråga: 521–523.⁸¹

De svarande fick också skatta den egna organisationens kunskap. De övergripande resultaten presenteras i figur 4. Överlag uppskattade individer att deras egen kunskap om hbtqi-personer och deras situation i skolan var högre än den berörda organisationens. Mellan 37 och 47 procent rapporterade att deras organisations kunskap är stor eller mycket stor. Andelen som uppgav att deras organisation helt saknar kunskap (3 procent) är jämförbar med andelen som gör samma bedömning för sin egen kunskap (0–1 procent). En betydligt större andel svarade att deras organisation enbart har viss kunskap (47–54 procent).

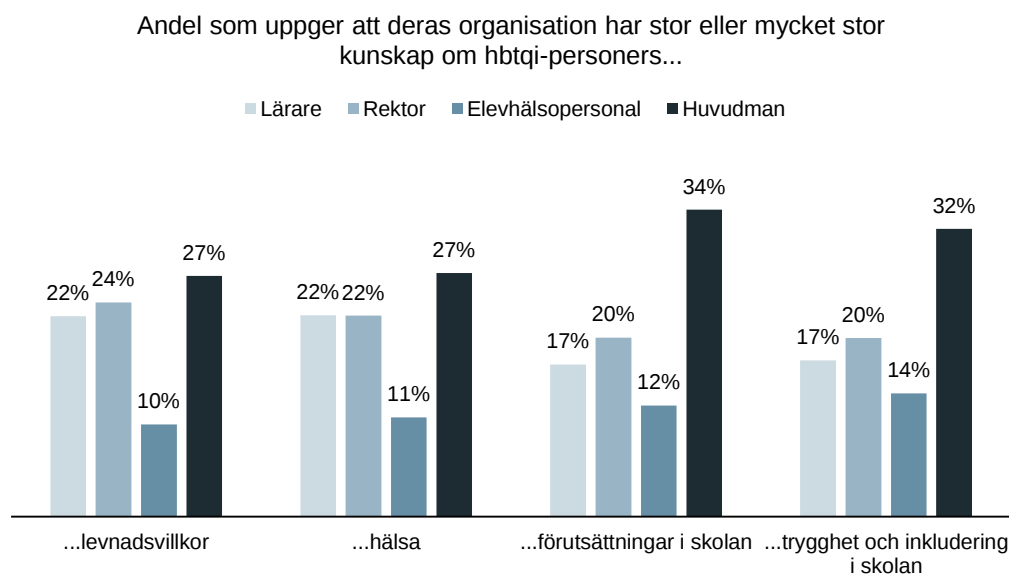
I figur 5 presenteras andelen som självskattat den egna organisationens kunskap som stor eller mycket stor, uppdelad i de fyra yrkesgrupperna. I figuren illustreras att huvudmän skattade att deras organisation har störst kunskap om hbtqi-personer och deras situation i skolan jämfört med övriga yrkesroller. Elevhälsopersonal var minst benägna att bedöma organisationens kunskap om dessa frågor att vara stor eller mycket stor.

⁸¹ Andelarna summerar inte till 100% då svarande även hade möjlighet att uppge "Båda" respektive "Annan skolform".

Figur 4. Uppskattning av den egna organisationens kunskap om hbtqi-personer och deras situation i skolan, viktad andel svar. Totalt antal svar per fråga: 520-522.

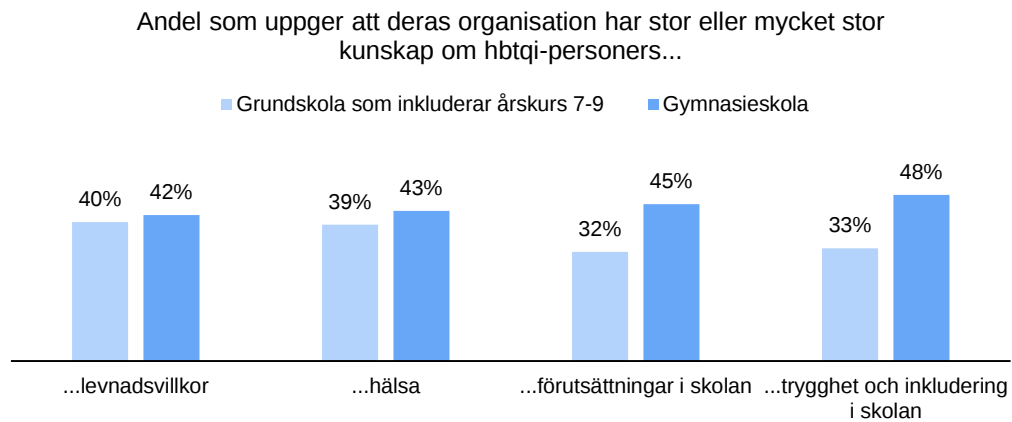

Figur 5. Viktad andel per yrkesroll som uppskattar att deras organisation har stor eller mycket stor kunskap om hbtqi-personer och deras situation i skolan. Totalt antal svar per fråga: 520-522.

Skattningen av organisationens kunskap skiljde sig även något mellan grund- och gymnasieskolor, där resultaten presenteras i figur 6. I figur 6 framgår det att andelen som redogjorde störst kunskap om hbtqi-personer och deras situation i skolan var högre bland personal i gymnasieskolor jämfört med personal i grundskolor, framförallt om unga hbtqi-personers förutsättningar i skolan samt trygghet och inkludering i skolan.

Figur 6. Viktad andel av skolpersonal per skolform som uppskattar att deras organisation har stor eller mycket stor kunskap om hbtqi-personer och deras situation i skolan. Totalt antal svar per fråga: 520–522.⁸²

5.2.2 En mångfald av insatser kan behövas för att stärka skolornas arbete med hbtqi-frågor

De svarande fick också möjlighet att uppskatta i vilken utsträckning olika faktorer skulle kunna stärka organisationens arbete med hbtqi-frågor i skolan. Det övergripande resultatet redovisas i figur 7. Här framgår det att en mångfald av insatser kan behövas för att stärka skolornas arbete med hbtqi-frågor, givetvis i olika grad.

Majoriteten av de svarande (85 procent) var överens om att ökad kunskap bland skolpersonal och/eller ledning kan vara en stärkande faktor i stor eller mycket stor utsträckning. Att de svarande uppskattade att deras egen kunskap är större än organisationens, vilket redovisades i föregående avsnitt, återspeglas möjligen till viss del i att de största observerade behoven för att stärka arbetet med hbtqi-frågor är ökad kunskap bland personal och/eller ledning. Därutöver rapporterade mer än hälften att ökad vilja (59 procent), en mer positiv inställning (56 procent) och en ökad användning av stödfunktioner (51 procent), som elevhälsopersonal och trygghetsteam, skulle kunna stärka organisationens arbete i stor eller mycket stor utsträckning. Nära en tredjedel (32 procent) angav att deras organisation behöver ökade ekonomiska resurser för att arbeta med frågan.

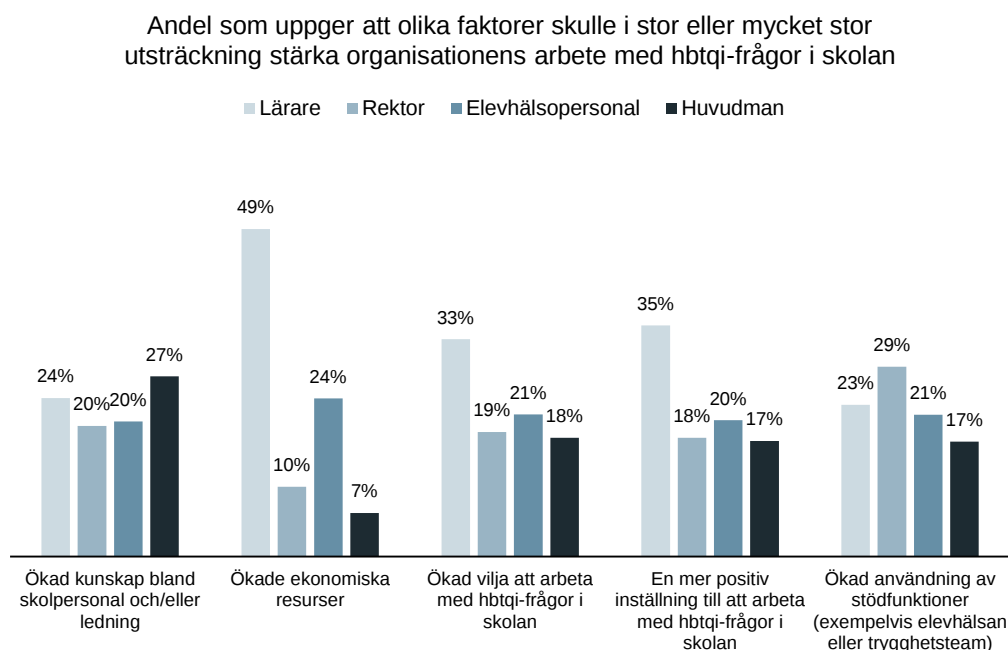
När dessa frågor analyseras vidare per yrkeskategori kan vi se både likheter och skillnader i vissa mönster mellan yrkeskategorierna, vilket illustreras i figur 8. Vad gäller bedömningen att ökad kunskap i stor eller mycket stor utsträckning kan stärka organisationen är andelarna mellan yrkesgrupperna relativt jämna (20–27 procent per grupp). Andra frågor följer dock inte detta mönster. Av dem som uppgav att ökade ekonomiska resurser behövs i stor eller mycket stor utsträckning var drygt hälften lärare (49 procent) och cirka en fjärdedel elevhälsopersonal (24 procent). Huvudmän (10 procent) och rektorer (7 procent) var mindre benägna att ange ekonomiska resurser som en stärkande faktor. Lärare var också troligare än andra yrkesgrupper att se ökad vilja (33 procent) och en mer positiv inställning till hbtqi-frågorna (35 procent) som något som behövs i stor eller mycket stor utsträckning. Vad gäller ökad användning av stödfunktioner var rektorer (29 procent) mer benägna att ange detta som en stärkande faktor, medan huvudmän var minst troliga att göra samma bedömning (17 procent).

⁸² Andelarna summerar inte till 100% då svarande även hade möjlighet att uppge "Båda" respektive "Annan skolform".

Figur 7. Den utsträckning svarande angav att olika faktorer skulle kunna stärka sin organisations arbete med hbtqi-frågor i skolan, viktad andel svar. Totalt antal svar per fråga: 518–521.

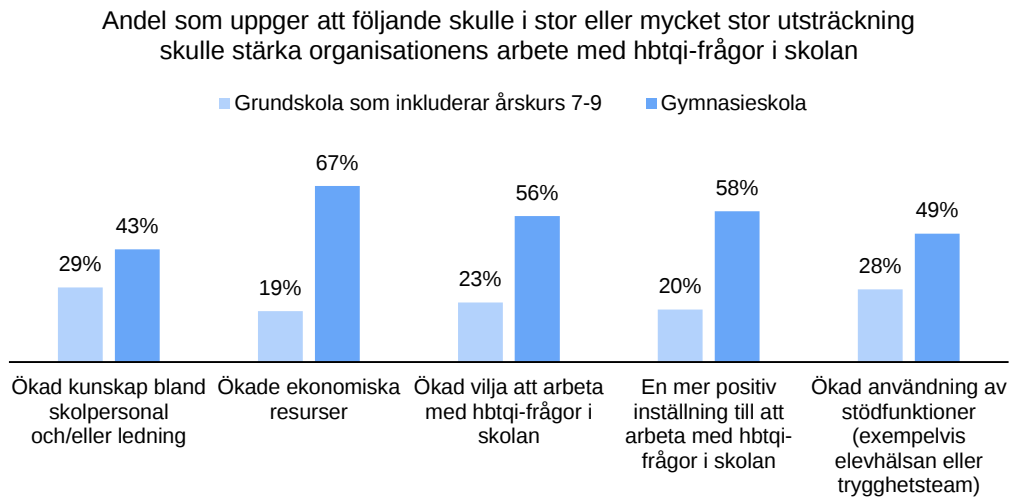

Figur 8. Viktad andel per yrkesroll som uppskattar att olika faktorer skulle i stor eller mycket stor utsträckning kunna stärka sin organisations arbete med hbtqi-frågor i skolan. Totalt antal svar per fråga: 518–521.

Jämförelser mellan andelar av skolpersonal per skolform som bedömer att olika faktorer skulle kunna stärka organisationens arbete med hbtqi-frågor i skolan i stor eller mycket stor utsträckning skiljer sig även överlag mellan grund- och gymnasieskolor. Som framgår i figur 9 var överlag andelen som bedömde ökad kunskap, ökade ekonomiska resurser, ökad vilja, en mer positiv inställning och ökad användning av stödfunktioner högre bland skolpersonal från gymnasieskolor jämfört med skolpersonal från grundskolor.

Figur 9. Viktad andel av skolpersonal per skolform som uppskattar att olika faktorer skulle i stor eller mycket stor utsträckning kunna stärka sin organisations arbete med hbtqi-frågor i skolan. Totalt antal svar per fråga: 518–521.⁸³

5.2.3 Hinder och framgångsfaktorer i arbetet med hbtqi-personers trygghet och inkludering i skolan

Rektorer och huvudmän fick i fritextformat uppge om de såg några hinder och framgångsfaktorer i organisationens arbete med unga hbtqi-personers trygghet och inkludering i skolan. Varannan svarande upp gav att de ser hinder. Tidsbrist var det vanligaste svaret, både i deras eget arbete och i det dagliga arbetet som genomförs av exempelvis lärare och elevhälsopersonal. Detta rapporterades av cirka en tredjedel av de svarande. Andra vanligt förekommande hinder var bristande kunskap och målkonflikter, vilket refererades av cirka en femtedel vardera av de svarande. Nedan följer ett urval av dessa beskrivningar:

Tidsbrist, målkonflikter då mycket ska hinnas med i skolan

Okunskap hos elever och personal som kan skapa motstånd då man inte förstår hur detta påverkar hbtqi-personers vardag.

Resterande fritextsvar fokuserade på en rad olika hinder, inklusive vilja och intresse för hbtqi-frågorna, men dessa var svårare att dela upp i tydliga kategorier.

Vad gäller arbetet med unga hbtqi-personers trygghet och inkludering i skolan angav nio av tio svarande att de såg framgångsfaktorer i sitt arbete. Det var svårare att dela upp framgångsfaktorerna i tydliga kategorier men vissa teman kunde ändå identifieras. De framgångsfaktorer som nämndes inkluderade att elevhälsopersonal har kunskap och kompetens inom området och en stark vilja att arbeta med dessa frågor. Vidare noterades den interna kunskapen inom organisationen genom utbildade ledare eller personal och en vilja och ett driv att arbeta med dessa frågor. Även utbyte och

⁸³ Andelarna summerar inte till 100% då svarande även hade möjlighet att uppge "Båda" respektive "Annan skolform".

delaktighet, inklusive kollegialt utbyte, och att elever involveras i arbetet lyftes fram. Några av dessa redogörelser var följande:

Kunnig elevhälsa

Elevdelaktighet

Viljan att alla elever skall må bra i skolan, engagemang för individens behov

Kunskap och erfarenhet utifrån individer man mött, kompetenssökande samt en inställning som främjar inkludering.

5.2.4 Skolors systematiska arbete för unga hbtqi-personers trygghet och inkludering ser olika ut

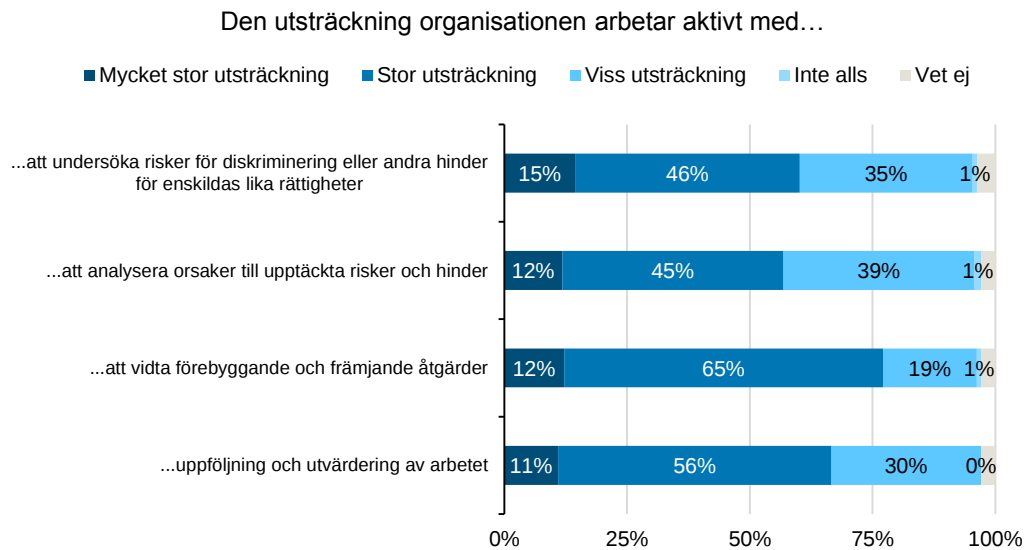
Rektorer och huvudmän fick också besvara frågor kring skolans systematiska arbete för att främja unga hbtqi-personers trygghet och inkludering i skolan. En stor del av svarande rektorer och huvudmän, drygt åtta av tio (79 procent), uppgav att deras organisationer har en handlingsplan, styrdokument eller liknande som syftar till att främja organisationens arbete med trygghet och inkludering av unga hbtqi-personer (se figur 10).

Figur 10. Viktad andel svarande som angav att deras organisationer har en handlingsplan, styrdokument eller liknande som syftar till att främja organisationens arbete med trygghet och inkludering av unga hbtqi-personer. Totalt antal svar: 107 (67% rektorer, 33% huvudmän).

Omsättandet av beslut, styrdokument och planer till praktiken var dock inte lika omfattande. Rektorer och huvudmän redogjorde för den utsträckning deras organisationer arbetar systematiskt för hbtqi-personers trygghet och inkludering i skolan. Resultaten redovisas i figur 11. Mellan 57 och 77 procent av svarande rektorer och huvudmän uppgav att deras organisationer i stor eller mycket stor utsträckning arbetar aktivt med att undersöka risker för diskriminering, att analysera orsaker till upptäckta risker, att vidta förebyggande och främjande åtgärder samt att följa upp och utvärdera arbetet. Samtidigt svarade mellan 19 och 39 procent att de olika aspekterna av det systematiska trygghets- och likabehandlingsarbetet endast sker i viss utsträckning. Ytterst få svarade att deras organisationer inte bedriver ett systematiskt arbete för unga hbtqi-personers trygghet och inkludering i skolan.

Figur 11. Den utsträckning svarande angav att deras organisationer bedriver ett systematiskt arbete för hbtqi-personers trygghet och inkludering i skolan, viktad andel svar. Totalt antal svar per fråga: 108 (67 procent rektorer, 33 procent huvudmän).

5.2.5 Skolor avsätter ekonomiska och personella resurser i varierande grad

Rektorer och huvudmän tillfrågades i vilken utsträckning deras organisationer avsätter ekonomiska och personella resurser för att stärka unga hbtqi-personers trygghet och inkludering i skolan. Resultaten illustreras i figur 12.

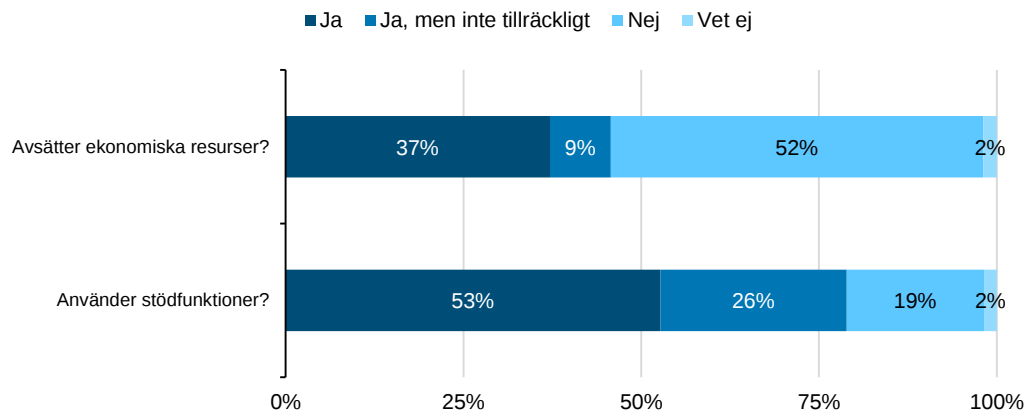
Det är få skolor som avsätter tillräckliga ekonomiska resurser för att arbeta med unga hbtqi-personers trygghet och inkludering. Cirka en tiondel (9 procent) av de svarande angav att deras organisationer inte avsätter ekonomiska resurser i tillräcklig grad, medan drygt hälften av alla svarande (52 procent) uppgav att deras organisation inte avsätter några ekonomiska resurser alls. Samtidigt har vi tidigare observerat att rektorer och huvudmän är mindre benägna än lärare och elevhälsopersonal att uppge ökade ekonomiska resurser som ett särskilt behov för att stärka organisationens arbete med dessa frågor (se figur 8).

Enligt de svarande var det ganska sannolikt att stödfunktioner används för det främjande arbetet med unga hbtqi-personers trygghet och inkludering i skolan. Drygt hälften av de svarande (53 procent) rapporterade att de använder någon form av intern eller extern stödfunktion för detta arbete. Drygt en fjärdedel (26 procent) angav att de använder stödfunktioner fast inte i tillräckligt stor utsträckning. Bland de stödfunktioner som används ingår exempelvis elevhälsan, kuratorer och Riksförbundet för sexuell upplysning (RFSU) eller andra föreläsare som hyrs in för att utbilda personalen. Samtidigt angav cirka en femtedel (19 procent) att de inte använder någon stödfunktion alls.

Figur 12. Den utsträckning svarande angav att deras organisationer avsätter ekonomiska och personella resurser för hbtqi-personers trygghet och inkludering i skolan, viktad andel svar. Totalt antal svar per fråga: 105 (67% rektorer, 33% huvudmän).

Den utsträckning organisationen tillsätter olika resurser för att stärka arbetet med hbtqi-personers trygghet och inkludering i skolan

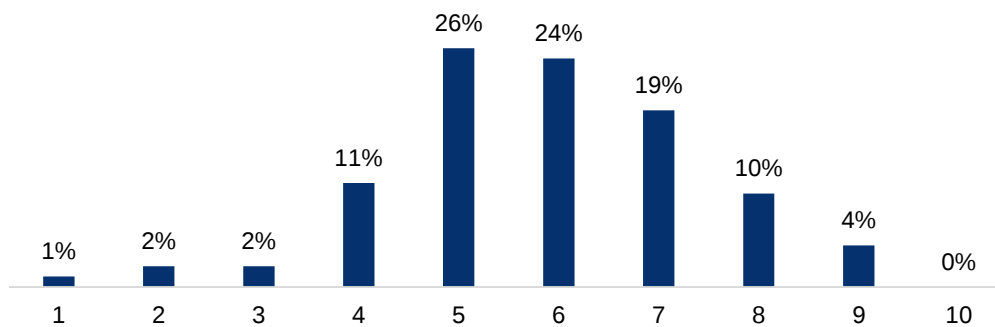

5.2.6 Organisationens kunskapsbehov om hur unga hbtqi-personers trygghet och inkludering i skolan kan främjas är stor

Det noterades tidigare att majoriteten av de svarande (85 procent) var överens om att ökad kunskap bland skolpersonal och/eller ledning kan vara en stärkande faktor i stor eller mycket stor utsträckning (se figur 7), en bedömning där andelarna var relativt jämt fördelat mellan yrkesgrupperna elevhälsopersonal, huvudmän, lärare och rektorer (se figur 8). Rektorer och huvudmän tillfrågades dessutom hur stort behov deras organisationer har av kunskap om hur unga hbtqi-personers trygghet och inkludering i skolan kan främjas på en skala mellan 1 (inget behov alls) till 10 (mycket stort behov). Resultatet av deras svar presenteras i figur 13. I denna figur framgår det att det, även om det finns en viss spridning, behovet bedöms för en majoritet av de svarande vara förhållandevis stor.

Figur 13. Den utsträckning svarande angav att deras organisationer har behov av kunskap om hur unga hbtqi-personers trygghet och inkludering i skolan kan främjas, viktad andel svar. Totalt antal svar: 90 (67% rektorer, 33% huvudmän).⁸⁴

På en skala från 1-10, hur stort behov har din organisation av kunskap om hur hbtqi-personers trygghet och inkludering i skolan kan främjas?

⁸⁴ Andelarna summerar inte till 100% på grund av avrundning.

6. Analys och slutsatser

Aktuella undersökningar om unga hbtqi-personers levnadsvillkor visar att de är mer utsatta än andra barn och unga. Skolan lyfts fram som en särskilt otrygg plats där risken är högre att utsättas för hat, hot, mobbning och våld. Dessutom kan riskerna öka utifrån skolnivå, individens funktionsförmåga och geografisk plats. Risken för otrygghet och exkludering bland hbtqi-elever i högstadiet, med funktionsnedsättning och/eller från landsbygden identifieras vara högre än för hbtqi-elever i gymnasieskolor, utan funktionsnedsättning och/eller i stadsmiljöer.

Enligt aktuella rapporter är dessa former av utsatthet förknippade med nedsatt hälsa och välbefinnande, framförallt psykisk ohälsa, och försämrade skolgång och utbildning. Samtidigt visar tidigare undersökningar att många skolor inte arbetar med hbtqi-frågor på ett främjande och förebyggande sätt, exempelvis i undervisningen eller på skolnivå. Skolans olika miljöer och rum beskrivs återkommande som problematiska och otrygga av unga hbtqi-personer.

Barnombudsmannens undersökningar bekräftar många av de resultat som framkommer i tidigare rapporter om unga hbtqi-elevers utsatthet i skolan. Sammantaget illustrerar resultaten från Barnombudsmannens undersökningar flera olika utvecklingsbehov, där insatser behövs för att kunna främja en mer trygg och inkluderande skola för unga transpersoner och icke-binära samt alla unga hbtqi-personer i allmänhet. För att åstadkomma adekvata och träffsäkra insatser vill Barnombudsmannen betona vikten av elevdelaktighet och att barns erfarenheter av trygghet och inkludering ska beaktas och vara vägledande för arbetet framåt.

6.1 En trygg och hbtqi-inkluderande skola enligt unga transpersoner

Barnombudsmannens enkät- och intervjuundersökningar omfattade ett stort antal unga transpersoner. Utifrån dessa undersökningar kan slutsatsen dras att skolor som har ett aktivt och inkluderande arbete med hbtqi-perspektiv gällande skolans fysiska miljöer, skolklimatet samt barns och vuxnas relationsarbete, bidrar till unga hbtqi-personers trygghet. Utifrån ungdomarnas perspektiv är hbtqi-inkluderande skolor de skolor där

- skolans värdegrund främjas och diskriminering och kränkande behandling förebyggs samt åtgärdas, vilket skapar ett mer öppet och accepterande skolklimat där utsatthet kan minska
- hbtqi-frågor synliggörs och inkluderande gruppindelningar sker i undervisningen, på så vis tillämpas en mer normmedveten och inkluderande kunskapsförmedling
- skolpersonalen bemöter hbtqi-elever på ett stöttande och stärkande sätt, bland annat genom att de använder elevens föredragna namn och pronomen samt att de alltid agerar vid kränkningar, för att främja trygga, tillitsfulla och respektfulla relationer i skolan
- det finns tillgång till trygga och inkluderande fysiska skolmiljöer, exempelvis könsneutrala toaletter och omklädningsrum, för att stärka upplevelsen av skolan som en trygg plats.

Bristar inom en eller flera av dessa områden kan bidra till en känsla av exkludering och otrygghet. För att förebygga och åtgärda brister som påverkar unga hbtqi-personers trygghet betonar Barnombudsmannen vikten av elevdelaktighet och att ett hbtqi-inkluderande perspektiv integreras i utformningen av ändamålsenliga insatser.

Betydelsen av dessa utvecklingsområden lyfts även fram i andra aktuella rapporter. Att skolor aktivt bedriver ett systematiskt och sammanhållet arbete för att främja skolans värdegrund samt att förebygga, upptäcka och åtgärda diskriminering och kränkande behandling är väsentligt för alla elevers trygghet och inkludering.⁸⁵ Att hbtqi-perspektiv tas upp och beaktas i undervisningen, att skolpersonalen bemöter hbtqi-elever på ett stöttande och stärkande sätt samt tillgången till trygga och inkluderande fysiska skolmiljöer, är återkommande teman i de många redogörelser som unga hbtqi-personer presenterat i ett flertal undersökningar i över ett decennium.⁸⁶

Sammanfattningsvis kan en trygg och hbtqi-inkluderande skola illustreras med följande redogörelse från en av de ungdomar som medverkade i Barnombudsmannens enkätundersökning:

Min skola är väldigt öppen och har bra stämning. Min tyskalärare brukar nämna HBTQ personer i sin undervisning då och då, och min historielärare visade en text om queerhistoria som man kunde läsa som hjälp till en uppgift. Det finns även ett könsneutralt omklädningsrum. (Kille 16–17 år)

6.2 Utvecklingsbehoven i skolors arbete med hbtqi-frågor

Av Barnombudsmannens och MUCF:s gemensamma enkätundersökning om skolors arbete med hbtqi-frågor går det att härleda flera utvecklingsbehov.

6.2.1 Brister i kunskapen om unga hbtqi-personer och deras situation i skolan

I enkätundersökningen framgår det att den självskattade kunskapen om unga hbtqi-personer och deras situation i skolan varierar mellan olika yrkesroller i skolorna, exempelvis mellan elevhälsopersonal och huvudmän, samt överlag mellan skolpersonal i grund- och gymnasieskolor.

Att den självskattade kunskapen om unga hbtqi-personer och deras situation i skolan varierar mellan olika yrkesroller samt mellan skolpersonal i grund- och gymnasieskolor kan ha flera olika skäl. Detta kan till exempel bero på att kunskapshöjande insatser inte når alla yrkesgrupper och skolor eller att insatserna inte är anpassade efter de olika yrkesrollernas och skolornas behov och förutsättningar. Ytterligare en aspekt kan vara att de olika yrkesrollerna behöver olika typer av kunskap. Exempelvis kan huvudmän behöva en mer övergripande och strategisk kunskap, medan elevhälsopersonal behöver en mer praktisk och lösningsorienterad kunskap och som möjligen är svårare att uppnå. Det kan också bero på att frågorna är komplexa och där ökad kunskap paradoxalt nog kan leda till en lägre självskattad kunskap och vice versa. Skillnader mellan grund- och gymnasieskolor kan möjligen bero på att elever i gymnasiet har större möjligheter till delaktighet och inflytande i att upplysa skolpersonalen om unga hbtqi-personers levnadsvillkor och deras situation i skolan jämfört med elever i grundskolan och/eller att lärare i grundskolan inte ges tid och resurser i den utsträckning som de behöver.

Brister i kunskapen om unga hbtqi-personer och deras situation i skolan kan utgöra ett stort hinder för en mer trygg och inkluderande skola för unga hbtqi-personer. Aktuella rapporter pekar på att kunskaper, kompetenser och förmågor hos skolpersonal som utgår

---

⁸⁵ Se Skolverket (2019), Främja, förebygga, upptäcka och åtgärda - Hur skolan kan arbeta mot diskriminering och kränkande behandling.

⁸⁶ MUCF (2010), Hon hen han - En analys av hälsosituationen för homosexuella och bisexuella ungdomar samt för unga transpersoner ; MUCF (2016), Stödjande och stärkande - Unga hbtq-personers röster om identitetsstärkande och hälsofrämjande faktorer; MUCF (2019), Olika verkligheter - Unga hbtq-personer om sina levnadsvillkor; MUCF (2021), "Det är viktigt att se att det går bra för många" - Unga hbtq-personers röster om trygga och inkluderande miljöer.; MUCF (2022), "Jag är inte ensam, det finns andra som jag" - Unga hbtqi-personers levnadsvillkor.

ifrån hbtqi-personers levnadsvillkor, hälsosituation och risker för utsatthet är en förutsättning för att kunna utforma rätt typ av stärkande, skyddande, upptäckande och åtgärdande insatser. Detta ställer särskilt krav på styrning och ledning, samordning i hela styrkedjan och på de enskilda bland skolpersonalen i deras relationsarbete med eleverna. Exempelvis kan det röra sig om transspecifik- och en bredare hbtqi-kompetens i styrning och ledning, en ökad medvetenhet inom elevhälsan om transfrågor och psykisk ohälsa samt normmedveten/normkritisk kunskap om hbtqi-frågor och levnadsvillkor och om kompetensen att tillämpa kunskapen i undervisningen.⁸⁷ I tidigare undersökningar har unga uppmärksammat vikten av omgivningens kunskap om och synliggörande av hbtqi-frågor som en förutsättning för att de ska kunna vara öppna som hbtqi-personer.⁸⁸

6.2.2 Brister i det systematiska trygghets- och likabehandlingsarbetet

Skolors systematiska trygghets- och likabehandlingsarbete har betydelse för unga hbtqi-personers upplevelser av trygghet och inkludering i skolmiljöer. Enkätundersökningen visar dock att skolors systematiska arbete för unga hbtqi-personers trygghet och inkludering skiljer sig i omfattning och även om styrdokument finns omsätts dessa inte alltid i praktiken. Barnombudsmannen ser därmed ett behov av förstärkning. Att handlingsplaner och styrdokument inte omsätts i praktiken i högre utsträckning kan ha flera olika skäl, till exempel att de dokumenten och planer som finns inte är aktuella eller ändamålsenliga utifrån skolans behov. Skillnader mellan skolor vad gäller den grad de avsätter särskilda ekonomiska och personella resurser för att stärka unga hbtqi-personers trygghet och inkludering i skolan kan också ha betydelse.

Enligt enkätundersökningen ansåg skolpersonal och ledning behovet av ökad kunskap vara viktigast för att stärka skolornas arbete med hbtqi-frågor. Även andra faktorer rapporterades vara viktiga, till exempel en ökad vilja och en mer positiv inställning till hbtqi-frågorna samt en ökad användning av stödfunktioner i arbetet. Vid en närmare analys bedömdes insatserna för skolornas arbete med hbtqi-frågor vara stärkande i varierande grad enligt de olika yrkesrollerna. Utifrån detta ser Barnombudsmannen behov av en mångfald av insatser och behov av samsyn i hela organisationen - från elev till huvudman – om exempelvis vilken kunskap som behövs och hur en större vilja, en mer positiv inställning och en ökad användning av stödfunktioner kan bidra till en mer trygg och inkluderande skola för unga hbtqi-personer.

Aktuell kunskap och vägledning pekar på att ett lyckat trygghets- och likabehandlingsarbete förutsätter bland annat att hela organisationen involveras, att organisationen bär ansvaret för arbetet istället för enskilda individer och att skolledningen aktivt leder arbetet.⁸⁹ Att elever görs delaktiga i arbetet lyfts också fram som en viktig framgångsfaktor i att främja elevers trygghet och studiero.⁹⁰

---

⁸⁷ Folkhälsomyndigheten (2020), Psykisk ohälsa, suicidalitet och självskada bland unga transpersoner – En kvalitativ intervjustudie om riskfaktorer, skyddsfaktorer och möjliga förbättringar i samband med psykisk ohälsa; MUCF (2010), Hon hen han - En analys av hälsosituationen för homosexuella och bisexuella ungdomar samt för unga transpersoner; MUCF (2016), Stödjande och stärkande - Unga hbtq-personers röster om identitetsstärkande och hälsofrämjande faktorer; MUCF (2019), Olika verkligheter - Unga hbtq-personer om sina levnadsvillkor; MUCF (2021), "Det är viktigt att se att det går bra för många" - Unga hbtq-personers röster om trygga och inkluderande miljöer; MUCF (2022), "Jag är inte ensam, det finns andra som jag" - Unga hbtqi-personers levnadsvillkor.

⁸⁸ MUCF (2016), Stödjande och stärkande - Unga hbtq-personers röster om identitetsstärkande och hälsofrämjande faktorer.

⁸⁹ Ds 2021:13, Nationell plan för trygghet och studiero; Skolinspektionen (2020), Skolors arbete med trygghet och studiero - En tematisk analys utifrån beslut fattade inom regelbunden kvalitetsgranskning 2018–2019.

⁹⁰ Skolforskningsinstitutet (2021), Främja studiero i klassrummet – Lärares ledarskap; Skolverket (2019), Främja, förebygga, upptäcka och åtgärda - Hur skolan kan arbeta mot diskriminering och kränkande behandling; Skolverket (2019), Elevernas delaktighet och inflytande - Vad är det och varför är det viktigt?

6.2.3 Behov av att möta olika hinder som tid och resurser

I enkätundersökningen redogjorde skolledningen, det vill säga rektorer och huvudmän, för såväl hinder som framgångsfaktorer i arbetet med hbtqi-personers trygghet och inkludering i skolan. Några av de vanligaste hindren var tidsbrist, bristande kunskap och målkonflikter. Framgångsfaktorer inkluderade kunnig elevhälsopersonal, en vilja inom organisationen att arbeta med frågorna, kollegialt utbyte och att elever involveras i arbetet. Enkätundersökningen visar även att skolor avsätter ekonomiska och personella resurser i varierande utsträckning för att stärka unga hbtqi-personers trygghet och inkludering. Få skolor avsätter ekonomiska medel i tillräcklig utsträckning. För att kunna hantera vanligt förekommande hinder och att nyttja det som skolor identifierar som framgångsfaktorer anser Barnombudsmannen att det krävs, utöver tid och kunskap, ett aktivt och systematiskt trygghets- och likabehandlingsarbete samt att tillräckliga och ändamålsenliga resurser, såväl ekonomiska som personella, tillsätts.

Barnombudsmannen menar att alla de brister som enkätundersökningen visar, påverkar förutsättningarna för unga hbtqi-personers trygghet och inkludering i skolan. Skolor som arbetar aktivt och systematiskt med likabehandlings- och trygghetsarbetet och som avsätter tillräckliga och ändamålsenliga ekonomiska och personella resurser för arbetet skapar bättre förutsättningar för unga hbtqi-personers trygghet och inkludering i skolan. De skolor som i sin tur brister inom ett eller flera av dessa områden riskerar att inte uppfylla ansvaret att tillgodose alla barns rätt till en trygg och inkluderande skola. De riskerar att inte heller lyckas med att förebygga och åtgärda unga hbtqi-personers särskilda utsatthet.

Som tidigare nämnts pekar aktuella rapporter på hur väsentligt det är för alla elevers trygghet och inkludering att skolor bedriver ett aktivt, systematiskt och sammanhållet trygghets- och likabehandlingsarbete i att främja skolans värdegrund samt att de arbetar med att förebygga, upptäcka och åtgärda diskriminering och kränkningar.⁹¹ Detta är framför allt viktigt för unga hbtqi-personers trygghet och inkludering i skolan eftersom de är en särskilt utsatt grupp.

6.3 Vägen framåt för en mer trygg och inkluderande skola för unga hbtqi-personer

Rätten att känna sig trygg och inkluderad i skolan gäller alla barn. Barnkonventionen erkänner barnets rätt till likabehandling och icke-diskriminering (artikel 2) och barnets rätt till utbildning (artikel 28) samt föreskriver att utbildningen bland annat ska syfta till att utveckla respekt för mänskliga rättigheter och grundläggande friheter (artikel 29). Vidare ställer skollagen (2010:800) och anknutna författningar krav på barn ska utveckla kunskaper och värden bland annat respekt för de mänskliga rättigheterna och grundläggande demokratiska värderingar. Skollagen ålägger alla som verkar inom utbildningen att främja de mänskliga rättigheterna och att aktivt motverka alla former av kränkande behandling.

Resultaten från Barnombudsmannens undersökningar belyser flera olika utvecklingsområden, där insatser behövs för att kunna främja en mer trygg och inkluderande skola för unga hbtqi-personer, inte minst unga transpersoner och icke-

---

⁹¹ Ds 2021:13, Nationell plan för trygghet och studiero; Skolinspektionen (2020), Skolors arbete med trygghet och studiero - En tematisk analys utifrån beslut fattade inom regelbunden kvalitetsgranskning 2018–2019; Skolverket (2019), Främja, förebygga, upptäcka och åtgärda - Hur skolan kan arbeta mot diskriminering och kränkande behandling.

binära. För en mer trygg och inkluderande skola för unga hbtqi-personer ser Barnombudsmannen behov av stärkande insatser inom tre övergripande områden:

1. Det systematiska arbetet med att främja skolans värdegrund och förebyggandet och åtgärdandet av diskriminering och kränkande behandling, för ett mer öppet och accepterande skolklimat för alla elever
2. Skolpersonalens löpande kunskaps- och kompetensutveckling om hbtqi-frågor, för att kunna bemöta hbtqi-elever på ett stöttande och stärkande sätt
3. Elevdelaktighet och ett hbtqi-inkluderande perspektiv i skolor, för att främja tillitsfulla relationer samt att stärka upplevelsen av skolan som en trygg plats.

Samtliga aktörer inom skolans styrkedja - regeringen, de statliga myndigheterna, huvudmännen och skolorna - behöver arbeta med dessa utvecklingsområden utifrån sina respektive uppdrag. Det är dessutom viktigt att tillräckliga och ändamålsenliga resurser säkerställs för att planera, genomföra och följa upp arbetet.

6.3.1 Det systematiska arbetet med att främja skolans värdegrund och förebygga och åtgärda diskriminering och kränkande behandling

Av Barnombudsmannens undersökningar framgår att arbetet med att främja skolans värdegrund samt förebyggandet och åtgärdandet av diskriminering och kränkande behandling behöver stärkas. En tydlig rekommendation från Skolverket är att huvudmän och skolor bör bedriva ett sammanhållet arbete för att främja alla elevers trygghet och inkludering samt förebygga och åtgärda alla former av våld, kränkningar, trakasserier och diskriminering i skolan.⁹² Barnombudsmannens menar att detta arbete behöver inkludera ett hbtqi-perspektiv för alla elevers trygghet, hälsa och utveckling.

Utsattheten som drabbar hbtqi-gruppen är något som berör alla barn i sammanhanget. För att kunna driva ett förebyggande och motverkande arbete mot hbtqi-personers utsatthet krävs det att skolor arbetar systematiskt och i enlighet med de krav som ställs på utbildningsanordnare i skollagen (2010:800), diskrimineringslagen (2008:567) och läroplanerna. Det systematiska arbetet identifieras som nyckeln för att stärka barns möjligheter att få sina rättigheter tillgodosedda i skolmiljöer. Yrkesverksamma i kommuner och skolor som Barnombudsmannen talat med, pekar på att skolans demokrati- och värdegrundsuppdrag ofta prioriteras bort eller att det inte prioriteras på ett likvärdigt sätt som skolans kunskapsuppdrag. De identifierar ett behov av att höja ambitionsnivån för arbetet med demokrati- och värdegrundsfrågor.⁹³

Det främjande arbetet är mycket viktigt för att stärka alla unga hbtqi-personers möjligheter till utveckling och god hälsa samt för att motverka deras utsatthet eller konsekvenserna av utsattheten de erfar. På samma sätt blir det viktigt att det förebyggande arbetet även beaktar den gedigna kunskap som finns kring hbtqi-personers, utsatthet, levnadsvillkor och hälsosituation samt kring de olika risk-och skyddsfaktorer som identifierats av de utredningar som myndigheter och forskare framställt. Det upptäckande arbetet har en central funktion i att skapa förutsättningar för de olika främjande och förebyggande arbetssätten. Det kan även finnas behov av att undersöka vilket stöd skolor behöver i arbetet med aktiva åtgärder mot diskriminering och kränkande behandling, särskilt utifrån diskrimineringsgrunderna könsöverskridande identitet eller uttryck, och sexuell läggning. Genom att arbeta med en palett av insatser möjliggörs identifiering av risker och barns erfarenheter. Det grundar för en bättre

---

⁹² Skolverket (2019), Främja, förebygga, upptäcka och åtgärda - Hur skolan kan arbeta mot diskriminering och kränkande behandling.

⁹³ Barnombudsmannen (2021), Om barns och ungas utsatthet för rasism.

förståelse av skolans gruppdynamiker, relationsarbete och skolkultur. Detta kan i sig bidra till en ökad beredskap att kunna agera i svåra situationer - före, under eller efter att något har hänt.

Utöver skollagen (2010:800), diskrimineringslagen (2008:567) och läroplanerna är barnkonventionen ett viktigt ramverk som innehåller vägledning kring förhållningssätt i arbetet med att skydda och stärka barn. Barnkonventionen tillför ytterligare perspektiv i strävan mot ett sammanhållet och systematiskt arbete i alla undervisningsmiljöer och skolmiljöer där barn är. Med hjälp av barnkonventionen och verktyg som Barnrättsresan⁹⁴ kan skolor och huvudmän integrera ett barnrättsligt perspektiv i sina verksamheter. Dessa övergripande ramverk kan bidra med struktur, vägledning, argument och förhållningssätt. Därefter är det upp till varje verksamhet som arbetar nära barn att utforma sitt arbete så att det strävar mot barns bästa samt mot barns utveckling, hälsa och trygghet.

Arbetet med att främja trygghet och inkludering behöver också bedrivas i hela den lokala styrkedjan med stöd av den nationella styrkedjan, nationell kunskapsproduktion och gemensamma lärdomar. Ett verkningsfullt arbete för att skydda och stärka hbtqi-personer behöver involvera hela styrkedjan i en kommun, en förvaltning, en myndighet, en organisation, en skola och andra berörda verksamheter. Saknas det ledning och incitament för hela styrkedjan att agera så riskerar insatser att begränsas till enskilda insatser eller till enskilda eldsjälar. Alla dessa processer kräver prioritering, tid och resurser.

6.3.2 Skolpersonalens löpande kunskaps- och kompetensutveckling om hbtqi-frågor

Barnombudsmannen ser ett behov av att skolpersonal löpande och återkommande erbjuds kompetenshöjande insatser gällande inkluderande bemötande, hbtqi i skolan samt ett öppet och normmedvetet förhållningssätt. Genom att kartlägga kunskapsbehovet lokalt utifrån yrkesroller och skolnivå samt att involvera elever i arbetet bedömer Barnombudsmannen att skolor kan säkerställa att personalen uppnår adekvat kunskap och möjligheten till skräddarsydda och ändamålsenliga lösningar blir större.

Det finns nu en gedigen kunskap om hbtqi-personers utsatthet, levnadsvillkor och hälsosituation samt om olika risk-och skyddsfaktorer som identifierats av de utredningar som myndigheter och forskare framställt. Med utgångspunkt i denna kunskap har olika kunskaps- och kompetensutvecklande kurser tagits fram för skolpersonal. Några aktuella exempel är:

- MUCF har tagit fram en webbutbildning särskilt för skolpersonal för en öppen och inkluderande miljö för unga hbtqi-personer i skolan.⁹⁵
- Forum för levande historia erbjuder kompetensutveckling till skolor som vill genomföra demokratistärkande utvecklingsarbete inom ramen för Dembra-projektet⁹⁶ samt en webbfortbildning om hbtqi och likvärdigt bemötande.⁹⁷
- Skolverket erbjuder kurser inom värdegrund, bland annat delaktighet, inflytande och likabehandling med fokus på normer,⁹⁸ samt kunskapsstöd för undervisning

---

⁹⁴ <https://barnrattsresan.barnombudsmannen.se/>

⁹⁵ <https://www.mucof.se/uppdrag/hbtqi-i-skolan>

⁹⁶ <https://www.levandehistoria.se/fakta-fordjupning/demokratin-och-du/demokrati-skolan/dembra>

⁹⁷ <https://www.levandehistoria.se/fortbildningar/kunskap-om-hbtqi-och-likvardigt-bemotande>

⁹⁸ <https://www.skolverket.se/skolutveckling/kurser-och-utbildningar/delaktighet-inflytande-och-likabehandling>

om kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer (tidigare sex- och samlevnad).⁹⁹

- Forskarna Emma Arneback och Jan Jämte har i samverkan med Forum för levande historia framställt kursen Att motverka rasism i förskolan och skolan, vilket också kan fungera som processtöd för det systematiska likabehandlingsarbetet i skolor.¹⁰⁰

Barnombudsmannen ser behov av en mångfald av arbetssätt och insatser för att stärka skolornas arbete med hbtqi-frågor. Insatser behöver genomföras med utgångspunkt i barnets perspektiv och utifrån den lokala kontextens utvecklingsbehov och förutsättningar. Det som forskare och experter pekar på är att det även finns behov av att inte bara ha kännedom om olika arbetssätt och resurser utan att man även behöver utveckla färdigheter för att arbeta med dem i praktiken.¹⁰¹

Ansvaret bör ligga på skolledningen att aktivt leda skolpersonalens kunskaps- och kompetensutvecklingen om hbtqi-frågor och de bör även följa upp och utvärdera det arbetet. Även detta utvecklingsområde förutsätter att frågan prioriteras, att tillräckligt med tid avsätts regelbundet och att budget allokeras för detta ändamål.

6.3.3 Elevdelaktighet och ett hbtqi-inkluderande perspektiv

Främjandet av en mer trygg och inkluderande skola för unga hbtqi-personer förutsätter att elevdelaktighet och tillämpningen av ett hbtqi-inkluderande perspektiv i utbildningen stärks. Ett anpassat och variationsrikt arbete med delaktighet och inkludering är en central komponent i barnkonventionen. Det är absolut nödvändigt för att lyckas med det övergripande syftet att både skydda och stärka barn i deras utveckling. Arbetet med delaktighet i skolan behöver förstärkas och få en högre prioritet. Det är inte enbart en fråga om vilka former av delaktighetsinsatser som ska genomföras och när, det är också ett mycket kraftfullt verktyg som stärker hälsa, resiliens, förmågor och beslutsprocesser.¹⁰² Barn kan göras delaktiga på många sätt och inom olika delar av en förändringsprocess i allt från kartläggning, planering av mål och åtgärder, till implementering och utvärdering.

Ett hbtqi-inkluderande perspektiv i utbildningen omfattar många olika frågor. Några återkommande frågor som tas upp av ungdomar till Barnombudsmannen och andra myndigheter är bland annat att hbtqi-frågor synliggörs och inkluderande gruppindelningar sker i undervisningen, att skolpersonalen bemöter hbtqi-elever på ett stöttande och stärkande sätt och att det finns tillgång till trygga och inkluderande fysiska skolmiljöer.

En tydlig lärdom från aktuella rapporter är att det finns behov av att säkerställa att ett normmedvetet perspektiv integreras i undervisning och i det systematiska trygghets- och likabehandlingsarbetet. Elever efterfrågar ett synliggörande av hbtqi samt att kön, könsidentitet och sexualitet behandlas som något alla berörs av. På så vis upplevs det bli mindre utpekande och mer inkluderande för alla. Även den lektionsfria tiden lyfts fram av

---

⁹⁹ <https://www.skolverket.se/skolutveckling/inspiration-och-stod-i-arbetet/stod-i-arbetet/sexualitet-samtycke-och-relationer/#-Materialforattutvecklaundervisningenomsexualitetsamtyckeochrelationer>

¹⁰⁰ <https://www.levandehistoria.se/fakta-fordjupning/rasism/prata-rasism-i-skolan/onlinekurs-att-motverka-rasism-i-forskolan-och-skolan>

¹⁰¹ Se bland annat Emma Arneback & Jan Jämte (2017), Att motverka rasism i förskolan och skolan. Natur & Kultur; Skolforskningsinstitutet (2021), Främja studiero i klassrummet – Lärares ledarskap; Skolverket (2019), Främja, förebygga, upptäcka och åtgärda - Hur skolan kan arbeta mot diskriminering och kränkande behandling.

¹⁰² Skolverket (2019), Främja, förebygga, upptäcka och åtgärda - Hur skolan kan arbeta mot diskriminering och kränkande behandling, s. 16–51; Skolverket (2019), Elevernas delaktighet och inflytande: vad är det och varför är det viktigt?.

unga hbtqi-personer. De efterfrågar särskilt struktur och förutsägbarhet gällande social interaktion i skolmiljön samt att närvarande vuxna agerar för att skapa trygghet.

Alla dessa insatser kan stärka förutsättningarna för trygga, tillitsfulla och respektfulla relationer mellan barn samt vuxna och barn i olika skolmiljöer. Trygga, tillitsfulla, varma och respektfulla relationer kan i sin tur förebygga våld i olika sociala miljöer.¹⁰³ De kan även öka barns möjligheter att våga berätta om sin livssituation, hbtqi-funderingar och erfarenheter. Det kan också öppna möjligheter för att möta barn och unga i att hantera svåra samtalsämnen och i konflikter. Trygga, tillitsfulla och varma relationer till vuxna är också en viktig skyddsfaktor när det rör att barn och unga ska klara sina kunskapsmål, att barn inte ska utsättas för våld, mobbning och andra former av kränkningar och trakasserier, samt att barn ska kunna söka hjälp och stöd när de blir utsatta. Sammantaget skapar dessa sociala relationer och miljöer bättre förutsättningar för en mer trygg och inkluderande skola – en rätt som gäller alla barn.

---

¹⁰³ Björn Johansson, Erik Flygare & Karin Hellfeldt (2017), Godkänd eller icke godkänd? En studie om hur erfarenheter av mobbning och skolk inverkar på elevers prestationer, Working Papers and Reports Social work 10, Örebro universitet.

Barnombudsmannen är en statlig myndighet med uppdrag att företräda barns och ungas rättigheter utifrån FN:s konvention om barnets rättigheter. Vi har regelbunden dialog med barn och unga för att få kunskap om deras villkor och vad de tycker i aktuella frågor. Vi bevakar och driver på genomförandet av barnkonventionen i kommuner, regioner och myndigheter. Barnombudsmannen informerar, bildar opinion och föreslår förändringar i lagar och förordningar i frågor om barns och ungas rättigheter.

Barnombudsmannen
Box 22106
104 22 Stockholm
Telefon: 08-692 29 50
info@barnombudsmannen.se
www.barnombudsmannen.se